

ELÄINSUOJELU JA ELÄINTEN OIKEUDET

opetuksessa

TIETOA JA
VINKKEJÄ KOULUJEN
PERUSOPETUKSEN
TUEKSI.

Eläinten hyvinvointi opetuksessa

Eläimet ovat läsnä sekä arjessa että juhlassa, ja käytämme niitä moniin tarkoituksiin: ne tuottavat meille muun muassa seuraa, ruokaa ja turkiksia. Suhtautumisemme eläimiin on usein moninaista ja epäjohdonmukaista. Esimerkiksi rotta on meille tuho- ja haittaeläin, laboratoriossa koe-eläin ja kotioloissa lemmikkieläin.

Epäjohdonmukaisuutta ilmenee myös eläinten hyvinvointiin vaikuttavissa säädöksissä. Vähimmäisvaatimukset eläimen pitopaikan ja hoidon suhteen vaihtelevat sen mukaan, miten me eläimen luokittelemme.

Uudistetussa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa eläinten hyvinvointi ja eläinten oikeudet on nostettu opetettavaksi sisällöksi muutamassa oppiaineessa. Tämän materiaalin tarkoituksena on tukea opetusta ja tarjota vinkkejä sekä tehtäviä siihen, miten eläinten hyvinvointiasioita käsitellään kouluissa.

SEY Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto ry on vuodesta 1901 eläinsuojelutyötä tehnyt Suomen suurin ja vaikuttavin eläinsuojelujärjestö ja eläinsuojelun asiantuntija. SEYn toimialaan kuuluvat kaikki eläimet ja liiton toiminta kattaa koko maan.

www.sey.fi

SISÄLLYS

1 JOHDANTO

5

Epäjohdonmukaista suhtautumista	5
Laki velvoittaa huolehtimaan eläinten hyvinvoinnista	6
Eläinten hyvinvointi opetuksessa	6

2 MITÄ ELÄIMEN HYVINVOINTI TARKOITTAÄ?

7

Eläimellä on oikeutensa	8
Eläinten oikeudet laissa	9
Oikeus hyvinvointiin	9
Eläinten kolme oikeutta	10
Varovaisuusperiaate auttaa ennakoimaan	10

3 MILLAISTA ON OLLA ELÄIN?

11

Eläin kokee maailman omalla tavallaan	11
Erilaisia aisteja	11
Hajuaisti on usein tärkein aisti	12
Tuntokarvat auttavat pimeässä	12
Kuudensia aisteja	12
Koolla ei ole väliä	13
Älykkyyttä on monenlaista	13
Älykkyyttä ei kannata yliarvioida	14
Oppimiseen tarvitaan muistia	15
Selkärangatonkin voi olla älykäs	15
Kulttuuri ei ole ihmisen yksinoikeus	16
Leikki on eläinlasten työtä	16
Seuran tarpeessa	17
Jokainen eläin on yksilö	17
Kun kaveri kuolee	17
Eläin tarvitsee mielihyvän kokemuksia	18

4 ELÄINTEN KANSSA

Eläin lemmikkinä	19
Haussa lemmikki	20
Mistä lemmikki hankitaan?	20
Mitä pentutehtailu on?	21
Mikrosiru auttaa löytämään kotiin	21
Eksoottisia lemmikkejä	21
Eläimellisiä harrastuksia	22
Koira, ihmisen paras harrastuskaveri?	22
Hevosien kanssa harrastaminen	23
Eläinten ystävä on luonnon ystävä	23
Loukkaantunutta kuuluu auttaa	24

5 ELÄINTIETOUTTA

Koira, ihmisen vanhin ystävä	25
Koira tarvitsee tarpeeksi tekemistä	26
Kissa, pitkäikäinen seuralainen	26
Kissakin tarvitsee tekemistä	27
Nauta, lempeä laumaeläin	27
Nautakin kaipaa virikkeitä	27
Sika, herkkä älykkö	28
Ruoka löytyy tonkimalla	28
Kana, nokkela kuopsuttaja	29
Teräväaistinen lintu	29
Kala, väärinymmärretty uimari	30
Kalaakin sattuu	30
Kala lemmikkinä	30
Sinikettu, häkkiin teljetty kaunotar	31

6 ELÄIMET YHTEISKUNNASSAMME

Valinnoilla on väliä	32
Eläin lautasella	33
Maatalous murroksessa	33
Luomu on luonnonmukaisempaa tuotantoa	34

Evira valvoo maataloutta	34
Sikojä kasvatetaan lihan takia	35
Sika ei viihdy pienessä häkissä	35
Kastrointi on kivulias toimenpide	36
Nauta on ihmiselle maitokone	36
Ylijäämät lihaksi	36
Vajaa puolet naudoista kiinni parressa	37
Kananmunat kennoon	37
Erilaisia kanaloita	37
Broilerintuotanto on nuori elinkeino	38
Broileri kasvaa liian nopeasti	38
Kala, ruokapöydän lempiherkku	39
Tie lihaksi käy teurastamon kautta	40
Turkistarhaus on nuori elinkeino	40
Pienet häkit eivät tarjoa virikkeitä	40
Elämä turkistarhalla	41
Ympäristöongelmia	41
Koe-eläimet ihmisen mallina	42
Koe-eläimiä on Suomessakin satoja tuhansia	42
Osa kokeista on täynnä tuskaa	43
Vaihtoehtoisia menetelmiä saatavilla	43

7 ELÄIMET VIIHTEESSÄ **44**

Sirkus tuo eläimet ihmeteltäviksi	44
Eläintarha tuo eläimet esille	45
Moni eläintarha tekee tutkimustyötä	45
Delfinaariot, tutkimuskeskuksia ja sirkusviihdettä	45
Maailmalla voi törmätä vaikka mihin	46
Valinnoilla voi vaikuttaa	46

8 VAIKUTTAMISEN KEINOJA ON PALJON **47**

9 LÄHTEITÄ JA LUKUVINKKEJÄ **48**

1 JOHDANTO

Tiikeri kävelee lasiseinän takana ja tuijottaa takaisin sitä ihmettelevää yleisöä. Eläintarhan ravintolassa lautasella komeilevat nauravat nakit, ja ateriaansa nauttivan ruokailijan takin somisteena palvelee turkispuuhka. Lämmin untuvatakki on juuri pesty retkeä varten, kenties pesuaineella, jonka koostumusta on testattu koe-eläimillä.

Eläimet ovat läsnä sekä arjessa että juhlassa ja käytämme niitä moniin tarkoituksiin. Eläimet tuottavat meille muun muassa seuraa, ruokaa ja turkiksia. Maailmanlaajuisesti ihminen tappaa vuosittain jopa 60 miljardia maaeläintä ja 1–3 triljoonaa kalaa. Vastuu näiden eläinten hyvinvoinnista kuuluu meille kaikille.

On tärkeää, että lapset oppivat arvostamaan ja kunnioittamaan myös eläinten elämää. Peruskouluikäiset lapset ja nuoret ovat juuri sopivassa iässä oppiakseen elämän kunnioitusta ja eläinten hyvinvointiasioita.

Tämän materiaalin tarkoituksena on tukea opetusta ja tarjota vinkkejä sekä tehtäviä siihen, miten eläinten hyvinvointiasioita käsitellään kouluissa.

Epäjohdonmukaista suhtautumista

Suhtautumisemme eläimiin on usein moninaista ja epäjohdonmukaista. Esimerkiksi rotta on meille tuho- ja haittaeläin, laboratoriossa koe-eläin ja kotioiloissa lemmikkieläin. Kulttuurimme ja uskontomme vaikuttavat siihen, miten suhtaudumme eläimiin. Joissakin kulttuureissa ja uskonnoissa rottaa palvotaan tärkeänä rituaalieläimenä. Samaan tapaan kinkku kuuluu Suomessa jouluun ja grillattu possu juhannukseen, suurin osa muslimista taas ei kasvata sikoja tai syö sianlihaa.

Epäjohdonmukaisuutta ilmenee myös eläinten hyvinvointiin vaikuttavissa säädöksissä. Vähimmäisvaatimukset eläimen pitopaikan ja hoidon suhteen vaihtelevat sen mukaan, miten me eläimen luokittelemme. Eläintarhassa ketun pito-olosuhteita koskevat erilaiset vaatimukset kuin aivan samaa, sen tuotantoeläimenä häkissä pidettävää lajitoveria turkistarhalla. Eläimen laji, sen pitopaikka ja käyttötarkoitus ratkaisevatkin sen, päätyykö juuri kyseinen eläin ruoaksi, ystäväksi, somisteeksi vai viholliseksi.

Laki velvoittaa huolehtimaan eläinten hyvinvoinnista

Suomen eläinsuojelulain tarkoituksena on suojella eläimiä parhaalla mahdollisella tavalla kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta sekä edistää eläinten hyvinvointia ja hyvää kohtelua.

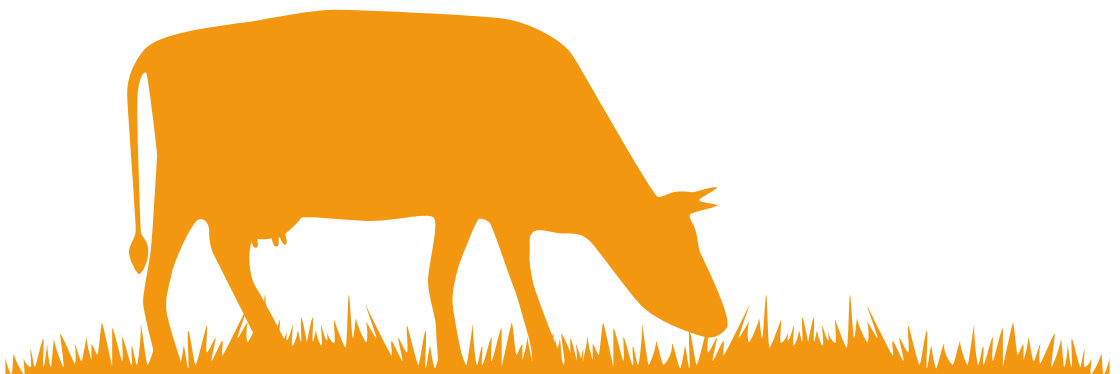
Lissabonin sopimuksen mukaan eläimet ovat tuntevia olentoja, ja kansalaisten tulee ottaa eläinten hyvinvointi huomioon kaikessa toiminnassaan. EU:ssa on harkinnassa yhteinen eläinten hyvinvointilaki, ja myös Suomen omaa eläinsuojelulainsäädäntöä uudistetaan parhaillaan. Maailmanlaajuisia sopimuksia eläinten hyvinvoinnista ei kuitenkaan ole.

Eläinten hyvinvointi opetuksessa

"Kansakunnan sivistyksen taso näkyy siinä, miten se kohtelee eläimiään", sanoi **Mahatma Gandhi** aikanaan osuvasti. Sanonta ei ole tuulesta temmattu, sillä esimerkiksi eläinten hyväksikäytön ja ihmisten kesken tapahtuvan väkivallan välinen yhteys on tieteellisesti todistettu.

EU-komission mielestä kansalaisten näkemyksiin ja tietämykseen eläinten hyvinvointiasioista on vaikuttettava jo lapsena, jolloin valistaminen on kaikkein tehokkainta.

On hienoa, että uusissa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa eläinten hyvinvointi ja eläinten oikeudet on nostettu ensimmäistä kertaa opetettavaksi sisällöksi sekä ala- että yläkoulussa. Esimerkiksi alakoulussa ympäristöopin sisältöalueeseen S6 kuuluu pohdinta oman toiminnan vaikutuksista itseän, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan. Yläkoulussa eläinten hyvinvointikysymykset tulevat ajankohtaisiksi esimerkiksi biologian, evankelisuterilaisen uskonnon sekä elämäntutkimustiedon oppitunneilla.

2 MITÄ ELÄIMEN HYVINVOINTI TARKOITTAÄ?

Koira voi hyvin, kun sitä käyttää ulkona pari kertaa päivässä ja maitopaketin kyljessä kirmaava lehmä nauttii elämästään, kun se pääsee laitumelle ja saa tarpeeksi ruokaa. Törmäämme jatkuvasti mielikuviin hyvinvoivista eläimistä. Totuus siitä, miten maitopaketin lehmä on viettänyt elämänsä, on usein kuitenkin kaukana mainoksissa esitetyistä mielikuvista. Koirallekaan ei pari lyhyttä kävelyä päivässä riitä.

Usein eläinten hyvinvoinnilla tarkoitetaan sitä, että eläin pääsee toteuttamaan lajintukaisia tarpeitaan. Laki kuitenkin tulkitsee eri eläinten tarpeita hyvin erilaisista lähtökohdista: kotikoiran ja tarhaketun oikeudet päästä toteuttamaan lajityypillisiä käyttäytymistarpeitaan ovat varsin erilaiset, vaikka kummatkin kuuluvat koiraeläimiin ja nauttivat suurin piirtein samankaltaisista virikkeistä.

Hyvinvointia ei voida kuvata yhdellä mittarilla, sillä eläinten hyvinvoinnin määritelmää on erilaisia riippuen näkökulmasta, käyttötarkoituksesta sekä siitä aikakaudesta ja kulttuurista, jossa elämme. Esimerkiksi viime vuosisadan alkupuolella eläneen lypsylehmän hyvinvoinnin tasoa ei voida suoraan verrata 2000-luvun maatilalla elävään nautaan, puhumattakaan sen vertaamisesta esimerkiksi tämän päivän kotikoiraan.

Luonnontieteiden avulla pystymme selvittämään, mikä eläimiä stressaa, mitä ne pelkäävät ja mikä aiheuttaa niille kipua, mutta luonnontieteetkään eivät pysty ratkaisemaan sitä, mikä on kullekin eläimelle tarpeetonta kärsimystä, kipua ja tuskaa.

Tukeakseen eläinten hyvinvointia, maa- ja metsätalousministeriön yhteyteen perustettu seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta on luonut eläinten hyvinvoinnin määritelmän. Sen mukaan hyvinvointi on eläimen kokemus sen omasta psyykkisestä ja fyysisestä olotilasta. Sama lyhyt määritelmä pätee myös tuotantoeläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnassa sekä tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelun neuvottelukunnassa. Näiden neuvottelukuntien toiminta näkyy parhaiten niiden tekemien kannanottojen kautta, ja niiden tehtävänä on seurata ja arvioida eläinten hyvinvoinnin kehittymistä yhteiskunnassa. Neuvottelukunnat tekevät ministeriölle ehdotuksia, ja niiden perustamisesta on säädetty valtioneuvoston asetuksella.

TIESITKÖ ETTÄ Käsitteellä eläimen hyvinvointi kuvataan eläimen vointia, joka voi vaihdella hyvästä huonoon. Tosiasiassa hyvinvointi on eläimelle sama riippumatta siitä, mihin tarkoitukseen ihminen sitä käyttää. Eläimen hyvinvointiin vaikuttavat sen mahdollisuudet sopeutua ympäristön tapahtumiin ja olosuhteisiin. Hyvinvointiin voidaan vaikuttaa muun muassa pito-olosuhteilla, hoidolla, käsittelyllä ja jalostuksella.

Eläimellä on oikeutensa

Ympäröivä yhteiskunta antaa meille malleja, jotka hyväksymme helposti itsestään selvinä totuuksina. Totutut käytännöt muuttuvat vain, jos niistä keskustellaan ja niitä kyseenalaistetaan, ja moraaliset ratkaisut lähtevät loppujen lopuksi yksilöistä. Eläinoikeusajattelun lähtökohta on, että ihmisten tarpeet eivät saa automaattisesti ajaa muiden eläinten tarpeiden edelle. Myös eläimillä on oikeuksia ja tarpeita, jotka ihmisten tulisi ottaa huomioon.

Ajatus eläinten oikeuksista ei ole uusi. Jo vuosisatojen ajan moni filosofi on nostanut esiin kysymyksen eläinten oikeuksista. Eläinten oikeuksista puhuminen ei ole helppoa, koska eläinten hyväksikäyttöä pidetään yhteiskunnassamme itsestäänselvyytenä. Suurin osa ihmisistä suhtautuu kuitenkin myönteisesti eläinsuojeluun, sillä eläinsuojelu ei vaadi eläinten hyväksikäytön lopettamista: eläinsuojelijana voi olla esimerkiksi henkilö, joka hoitaa hylättyjä kissoja ja syö eläinkunnan tuotteita.

Eläinten oikeuksista puhuvat on totuttu usein leimaamaan naiiveiksi ja sentimentaaliksi ihmisiksi, jotka ovat irtautuneet luonnosta ja luonnollisesta elämästä. Samalla eläinoikeusajattelua vastustetaan erilaisilla argumenteilla. Jotkut vetoavat vahvimman oikeuteen: ihmisellä on oikeus alistaa ja hyväksikäyttää eläimiä, koska me pystymme siihen.

TIESITKÖ ETTÄ Eläinten asema määrittyy aina kulttuurisesti ja historiallisesti. Kaikissa kulttuureissa ja uskonnoissa ei katsota hyvällä eläinten riistoa. Suomessakaan eläimiä ei ole aina käytetty samalla tavalla ja samassa mittakaavassa kuin nykyään.

Eläinten oikeudet laissa

Eläinten oikeuksia ei ole määritelty laissa, vaan eläimiä koskevat oikeudet kuuluvat ihmiselle. Esimerkiksi ihmisellä on oikeus ostaa jokin eläin, oikeus tappaa ja oikeus jalostaa eläimiä. Samaan tapaan luonnonsuojelulaki ei suojele eläimiä yksilöinä, vaan sen tarkoitus on suojella ensisijaisesti biodiversiteettiä. Varsinaisessa eläinsuojelulaissa todetaan, että eläimille ei saa tuottaa tarpeetonta tuskaa. Sitä, mikä on tarpeetonta tuskaa, voi kuitenkin olla vaikeaa määritellä.

Nykyinen eläinsuojelulaki korostaa voimakkaasti sekä henkilökohtaisuutta että kontekstualismia. Eläimillä ei ole oikeuksia tai yksilöarvoa, mutta meillä on niitä kohtaan velvollisuuksia. Velvollisuudet ovat varsin maltillisia, mikä tulee esiin eläinsuojelulakien minimaalisisissa vaatimuksissa sekä heikossa täytäntöönpanossa. Täsmällistä valvontaa ei ole, ja räikeimmätkin rikkeet johtava usein melko vähäisiin tuomioihin.

Eläinsuojelulakia uudistetaan parhaillaan. Uudistuvaan eläinsuojelulakiin voi tutustua tarkemmin osoitteessa elainlaki.fi.

Oikeus hyvinvointiin

Eläimillä on oikeus tulla kohdelluksi tavalla, joka tukee niiden hyvinvointia. Ihmisillä on taas tätä oikeutta vastaavia velvollisuuksia. Myös seura- ja harrastuseläinten neuvottelukunta tarkastelee eläinten hyvinvointia kolmen oikeuden kautta. Oikeudet tarkoittavat, että ihmisillä on velvollisuuksia eläimiä kohtaan. Eläinten oikeudet kohdistuvat muun muassa niiden hyvinvoinnin turvaamiseen.

Määritelmä kattaa erilaiset seura- ja harrastuseläimet, kuten koirat, kissat, jrsijät ja esimerkiksi hevoset. Toisaalta sama hyvinvoinnin määritelmä ja samat oikeudet pätevät myös muihin ihmisen hoidossa oleviin eläimiin, kuten esimerkiksi lemmikkikettuihin.

Myös tuotanto- ja koe-eläimillä on omat hyvinvoinnin määritelmänsä. Näiden eläinten hyvinvointia voidaan tarkastella niin sanotun viiden vapauden avulla. Esimerkiksi tuotantoeläinten hyvinvointia voidaan tarkastella näiden vapauksien kautta:

- Vapaus nälästä ja janosta
- Vapaus epämukavuudesta
- Vapaus kivuista, vammoista ja sairauksista
- Vapaus normaaliin käyttäytymiseen
- Vapaus pelosta ja kärsimyksestä

Koe-eläinten hyvinvoinnin määritelmän mukaan koe-eläimen elämän tulisi olla mahdollisimman hyvä syntymästä kuolemaan. Koe-eläimet voivat joutua elämään rajoi-

tetussa elinympäristössä ja niille voidaan tutkimustarkoituksessa tehdä kipua tai kärsimystä aiheuttavia toimenpiteitä.

SEYn toiminta tähtää siihen, että kaikki eläimet voivat hyvin yhteiskunnassamme: tavoitteena on, että kaikkia eläimiä kunnioitetaan tuntevina ja kokevina yksilöinä ja ihmisten hoidossa olevat eläimet elävät laadukkaan elämän.

Eläinten kolme oikeutta

- Oikeus lajinmukaiseen käyttäytymiseen ja elinympäristöön (kuten lajitovereiden seura seurallisille lajeille, mahdollisuus liikkua, hoitaa jälkeläisiä sekä ulkoilla).
- Oikeus hyvään kohteluun sekä positiivisiin tuntemuksiin ja kokemuksiin (kuten eläimelle sopiva toiminta ja koulutus välivallattomin menetelmin).
- Oikeus hyvään terveyteen ja toimintakykyyn (kuten sairauksien hoito ja eläinlääkäripalvelut tarvittaessa).

Varovaisuusperiaate auttaa ennakoimaan

Varovaisuusperiaate on ennalta varautumisen periaate, joka tarkoittaa, että tieteellisen varmuuden puuttuminen ei saa estää tiettyihin ympäristöä tai kuluttajia suojelemaan toimenpiteisiin ryhtymistä. Varovaisuusperiaate kuuluu kansainvälisen ympäristöoikeuden periaatteisiin.

SEYn mukaan varovaisuusperiaatetta olisi hyvä käyttää myös eläinten hoidossa. Tällöin esimerkiksi sellainen toiminta, joka todennäköisesti aiheuttaa eläimelle kärsimystä, tulisi lukea kärsimystä aiheuttavaksi, vaikka sitä ei olisikaan tieteellisesti ehditty todistaa täysin varmaksi. Samalla periaatteella eläinten hyvinvoinnin vaarantamisen esimerkiksi vaarallisin rakentein tulisi olla rangaistavaa, vaikka varsinaisia vahinkoja ei olisikaan vielä tapahtunut.

TEKEMISTÄ KOULULAISILLE:

Pohtikaa, mitä eläinten hyvinvointi tarkoittaa. Millaisia oikeuksia eläimillä on? Millaisia asioita eläinten kolmen oikeuden alle kuuluu? Myös tuotantoeläimille sekä koe-eläimille on omat hyvinvoinnin määritelmänsä. Miksi näin on, ja onko se oikein? Mikä on varovaisuusperiaate ja miten sen tulisi näkyä eläinten hyvinvoinnissa? Tutustukaa uudistuvaan eläinsuojelulakiin osoitteessa elainlaki.fi. Pohtikaa, miten uusi laki parantaisi eläinten oikeuksia ja hyvinvointia.

3 MILLAISTA ON OLLA ELÄIN?

Käsitys ihmisyydestä määrittyy usein sen kautta, mikä nähdään inhimillisinä erotuksena eläimistä. Suomessa on kulttuurillisesti voimakas kristillinen perinne, joka korostaa ihmisen ja eläimen erilaisuutta. Välillä unohdamme, että me ihmisetkin olemme nisäkkäitä, eläimiä muiden joukossa.

Kaikkien nisäkkäiden aivoissa on kuitenkin hyvin pitkälle samat osat, niin päästäisellä, miekkavalaalla kuin ihmiselläkin. Siksi voidaan hyvin perustellusti olettaa, että aivojen tehtävät ovat hyvin samanlaiset, ja että myös mielen toiminnassa on paljon lajien välisiä yhtäläisyyksiä.

Eläin kokee maailman omalla tavallaan

Maailma näyttäytyy monille eläimille eri tavalla jo siksi, että niiden aistit havaitsevat eri osat ympäristöstä. Yksi esimerkki tästä on ultraviolettinen väri, jota ihminen ei näe, mutta jonka muun muassa linnut erottavat tarkkaan. Esimerkiksi sinitiaiskoiraan päälaki on todellisuudessa paljon värikkäämpi kuin millaisena me ihmiset sen näemme: sen päälakilla on läiskä ultraviolettia väriä.

Useimmilta nisäkkäiltä, kuten koirilta, kissoilta ja hevosilta, taas puuttuu kyky nähdä punainen väri. Toisaalta lähimmät sukulaisemme, ihmisapinat, näkevät maailman melko samanlaisena kuin me.

Me ihmiset tarkkailemme ympäristöä lähes yksinomaan näköaistin avulla. Eläinten keskuudessa se on kuitenkin harvinaista, ja esimerkiksi kissa luottaa nenäänsä enemmän kuin näkemäänsä. Tästä syystä joskus eläinlääkäristä kotiin palaava kissa saa vastaan- sa pelkkää sähinää perheen muilta kissoilta: se haisee eläinlääkäriä, lajitovereidensa mielestä väärältä. Samasta syystä kissat merkitsevät reviirinsä hajullaan, pissalla.

Erilaisia aisteja

Valtamereessä on sypipimeää, joten siellä tarkasta värinäöstä ei ole yhtä suurta etua kuin maan pinnalla. Valaille näköäkin tärkeämpi aisti onkin kuuloaisti. Sinivalaan kutsu

on yksi eläinkunnan kovimmista äänistä, sillä se voi kantautua satojen kilometrien päähän. Esimerkiksi Skotlannin rannikolla uiva valas voi jutella Norjan edustalla uivien lajitoveriensa kanssa. Merissä on tosin niin paljon melua nykyisin, että valaatkin joutuvat huutamaan: laivojen, öljynporauksen ja vedenalaisten räjäytysten äänet häiritsevät vedenalaista äänimaisemaa.

Suurten valaiden äänistä osa on niin matalia, että ihmiset eivät niitä kuule. Myös moni muu laji, kuten norsut, viestivät näillä matalilla, niin kutsutuilla infraäänillä.

TIESITKÖ Hiiret ja rotat sen sijaan kommunikoivat hyvinkin korkeataajuisilla äänillä. Tutkijoille valkeni vasta noin kymmenen vuotta sitten, että tavallinen kotihiiri on yksi ainoista nisäkäslajeista, joissa koiras laulaa naaraalle: sen lauluääni vain on niin korkea, ettei ihminen pysty sitä kuulemaan.

Hajuaisti on usein tärkein aisti

Ihminen on yksi huonoiten haistavista eläinlajeista, mutta melkein kaikkien nisäkkäiden suhtautuminen ympäristöönsä nojautuu siihen, mitä hajuja ympäristössä leijaillee. Useimmat linnutkin haistavat meitä paremmin.

Makuaisti on läheistä sukua hajuaistille, ja se sijaitsee kielessä sijaitsevissa makunystyissä. Sekä nisäkäset että lintulajeilla on paljon eroja makunystyjen määrässä, joten sama ruoka voi maistua hyvinkin erilaiselta eri suissa. Esimerkiksi kissa ei maista makeaa lainkaan.

Tuntokarvat auttavat pimeässä

Tuntoaisti on varsin samantapainen kaikilla selkärangkaisilla eläimillä, ja erityistä hyötyä siitä on pimeässä, kuten yöllä tai pimeässä vedenpohjassa liikkuesssa. Ihokosketuksen lisäksi linnut tuntevat voimakkaasti nokan kärjellään, ja monien nisäkkäiden nenänpäässä töröttävät tuntokarvat auttavat ympäristön tunnustelemisessa.

Tuntokarvoista on hyötyä ruoan etsinnässä, mutta niitä voi olla muuallakin kuin päässä. Esimerkiksi kissalla on tuntokarvoja koko vartalolla, ja niiden avulla kissa tuntee tuulen suunnan. Tästä on apua, kun kissa saalistaa.

Kuudensia aisteja

Delfiinit ja lepakot käyttävät suunnistaakseen kaikuluotainta, joka toimii ikään kuin tutka. Tämän aistin avulla ne pystyvät suunnistamaan myös säkkipimeässä, joten kaikuluotaukuvat ovat niiden ympäristön hahmottamisessa ratkaisevassa asemassa. Kalat

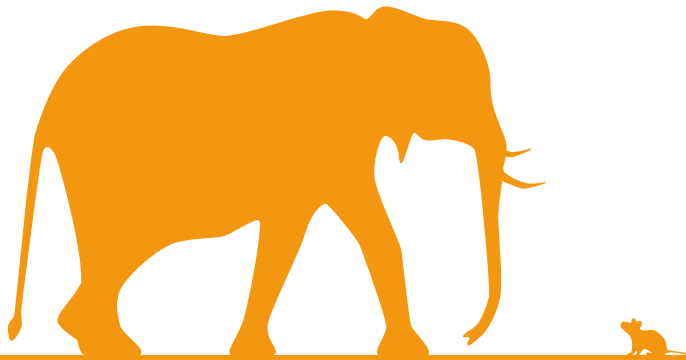
ja jotkin vedenalaista elämää viettävät sammakkoeläimet käyttävät kylkiviiva-aistiaan tunnuksilemaan veden virtauksia. Lisäksi osa vesieläimistä käyttää niin sanottua sähköaistia, joka auttaa niitä hahmottamaan ympäristöään, ja esimerkiksi hait ja linnut suunnistavat oman sisäisen kompassinsa, magneettikentän aistimisen avulla. Myös joidenkin nisäkkäiden on havaittu käyttävän magneettikenttää hyödykseen.

Koolla ei ole väliä

Tunteiden hyväksyminen osaksi eläinten kokemusmaailmaa ei ole aina ollut ihmisille helppoa, ja moni uskoo edelleen, että vain ihmiset kykenevät kokemaan kipua. Ajattelutapa ei kuitenkaan sovi yhteen tutkimustulosten ja havaintojen kanssa. Kipuaisti on kokemuksena melko samanlainen, oli kokijana mikä tahansa selkärankainen eläin.

Vaikka kaikki selkärankaisten pystyvät tuntemaan kipua, kaikki eivät kuitenkaan koe sitä samanlaisena. Esimerkiksi kalojen kipu voi olla hyvin erilaista kuin meidän. Toisin sanoen kalat saattavat kärsiä kivusta jopa enemmän kuin me ihmiset. Kalat välttävät kipua parhaansa mukaan, jos vain suinkin voivat. Miltähän mahtaa tuntua ongenkoukussa roikkuminen?

Kivun kokemusta on tutkittu eniten nisäkkäillä. Niiden kivusta tiedetään muun muassa se, että kivun voimakkuus ei riipu eläimen koosta: hiiren ja norsun kokema kipu on yhtä suurta.

TEKEMISTÄ KOULULAISILLE:

Pohtikaa eri aisteja. Millaisena maailma näyttäytyy esimerkiksi kissan silmin? Entä veden alla? Mikä on kuudes aisti: mitä sellaisia aisteja eläimillä on, joita ihminen ei voi aistia lainkaan?

Älykkyyttä on monenlaista

Eläinten älykkyys ja eläinten kokemat tunteet asettavat ihmiselle moraalisen velvoitteen ottaa eläinten hyvinvointi ja parhaat intressit huomioon. Kaikki ihmiset eivät ole

keskenään yhtä älykkäitä, mutta meillä on silti kaikilla oikeus ihmisarvoiseen kohteluun. Eläintenkaan huonompaa kohtelua ei kannata perustella niiden älykkyyden tai niiden kokemien tunteiden tasolla.

Monet eläinlajit kokevat perustunteita, kuten iloa ja surua, mutta harva pystyy kokemaan syyllisyyttä tai kostonhalua. Älykkyydessä onkin eniten eroja eri nisäkä- ja lintulajien kesken, ja älylliset kyvyt eroavat toisistaan enemmän kuin tunteet. Esimerkiksi kalojen tunne-elämästä tiedetään toistaiseksi vähän, sammakkoeläinten sisäisestä maailmasta sitäkin vähemmän.

Kaksi eläintä voi hahmottaa maailman eri tavoin siten, että kummankaan ei voi sanoa olevan yksiselitteisesti älykkäämpi kuin toinen, vaan niillä on erilaista älykkyyttä. Tämän vuoksi esimerkiksi kissan ja koiran älykkyyden vertaaminen on haastavaa. Yksi selkeä ero on, että kissaa alkaa pelottaa helpommin kuin koira. Pelko on yksi perustunteista, joka ohjaa eläinten elämää, ja luonnossa pelästymisen voikin usein pelastaa eläimen hengen.

Älyllinen taso vaikuttaa siihen, mitä kaikkia tunteita eläin voi kokea: älykäs eläin voi huolestua jo hyvissä ajoin tajutessaan, että kohta tapahtuu jotain ikävää. Toisaalta se voi pysyä tyynenä, jos se tietää, että ikävä asia kestää vain hetken.

TIESITKÖ Älykkyyttä on monenlaista, mutta tietyt eläinlajit onnistuvat melko monissa erilaisissa testeissä selvästi muita paremmin. Tutkimusten mukaan nisäkkäistä älykkäimpiä ovat ihmisapinat, delfiinit, hammasvalaat ja norsut. Lintumaailmassa älykkäimpiä ovat varislinnut ja jotkin papukaijalajit. Ihmisapinoiden lisäksi esimerkiksi delfiinit ja papukaijat pystyvät oppimaan lauserakenteen alkeet.

Älykkyyttä ei kannata yliarvioida

Vaikka moni eläinlaji omaakin huomattavaa älykkyyttä esittäviä kykyjä, varsinkin lemmikkieläinten omistajat saattavat helposti yliarvioida oman lemmikkinsä älykkyyden. Tästä syystä koiran-, kissan- ja hevosenomistajille joskus sattuu eläintensä kanssa konflikteja.

Jos esimerkiksi koira tekee jotain luvaton omistajan poissa ollessa ja omistaja suuttuu koiralle kotiin palatessaan, koira yrittää lepytellä omistajaansa heiluttamalla häntäänsä ruumis matalaksi painettuna. Moni uskoo koiran käyttäytyvän näin, koska se häpeää, vaikka tosiasia koiran yrittää lepytellä suuttunutta omistajaa. Koiran kyky lukea ihmisten tunteita on niin hyvä, että sitä on houkuttelevaa luulla kyvyksi lukea omistajan ajatuksia. Samaan tapaan tilanteet, joissa koira vaikuttaa tyhmältä, ovat tyypillisesti sellaisia, joissa koiran odotetaan osaavan jotain, mitä sille ei ole opetettu.

TIESITKÖ Koirien ja kissojen mielenosoituksiksi kuvitellut edesottamukset
ETTÄ ovat yleensä niiden yrityksiä helpottaa omaa oloaan. Yhteis-
eloa lemmikkien kanssa helpottaakin usein se, että omistaja
tuntee lemmikkinsä ymmärryskyvyn rajat.

Oppimiseen tarvitaan muistia

Oppimista tapahtuu muidenkin kuin kesyjen eläinten toimesta. Esimerkiksi karhu voi oppia rapsuttamaan itseään kivellä, ja moni lintu oppii varomaan syömästä pahanma-
kuisia hyönteisiä. Suurin osa selkärankaisten eläinten toiminnasta onkin seurausta syn-
nynnäisen ja opitun yhdistelmästä.

Oppimista varten tarvitaan muistia. Esimerkiksi norsun muisti on oikeasti hämmästyttä-
vän pitkä, mikä auttaa sitä oppimaan monimutkaisiakin asioita.

Selkärangatonkin voi olla älykäs

Me ihmiset yritämme jatkuvasti löytää älykyyttä avaruudesta, mutta meillä on vielä
pitkä matka tutkittavana myös maan päällä. Hyönteisten mahdolliset tuntemukset
ovat sellainen elämänalue, josta tiede ei toistaiseksi tiedä juuri mitään.

Selkärangattomien tuntemuksista voidaan toistaiseksi esittää lähinnä arvauksia. Esi-
merkiksi siinä, missä kalojen tuntemukset ovat joiltain osin erilaisia kuin meidän, muste-
kalojen mahdolliset tuntemukset ovat todella suuresti erilaisia kuin meidän – meidän
voi olla vaikea kuvitella, miten ne kokevat maailman.

Selkärangaiset eivät kuitenkaan ole eläinkunnan ainoita älykköjä. Esimerkiksi pääjal-
kasiin kuuluvat mustekalat ja tursaat selviävät älyllisistä haasteista ja oppivat kokemuk-
sistaan, vaikka fyysisiltä ominaisuuksiltaan ne ovat lähinnä päätä ja jalkaa. Tursaat op-
pivat avaamaan lapsilukollisia purkkeja, ne osaavat käyttää maamerkkejä suunnista-
essaan ruoanhakumatkoillaan, ne tunnistavat kuvioita ja oppivat erottamaan tutkijoi-
den rakentamat sokkelot toisistaan.

Kuten selkärangaisilla, mustekaloillakin on temperamenttieroja. Akvaarioissa asuvien tur-
saiden on havaittu oppivan tunnistamaan hoitajansa: ne nousevat pintaan tervehti-
mään ystäviään ja suihkuttavat vedellä niitä ärsyttäneitä henkilöitä.

Ruumiinmassaan suhteutettuna mustekalojen aivot ovat suuremmat kuin matelijoiden
ja kalojen. Sen sijaan nisäkkäisiin verrattuna niiden aivot eivät ole erityisen suuret, mutta
niiden hermosto on rakentunut hyvin toisella tavalla selkärangasiin verrattuna. Yli puo-
let mustekalojen hermoista sijaitsee lonkeroissa, jotka kykenevät toimimaan osittain it-
senäisesti ilman aivojen ohjausta.

TEKEMISTÄ KOULULAISILLE:

Mieltäkää sanontoja, joihin eläimet liittyvät (norsun muisti, tyhmä kuin lammas jne.). Selvittäkää pienryhmissä, onko sanonnoilla todellista pohjaa. Tehkää retki seuraamaan rottakoripalloa Tiedekeskus Heurekaan. Pohtikaa rottien älykkyyttä ja selvittäkää, mitä kaikkea rotta oppii, ja mitä sille voi opettaa.

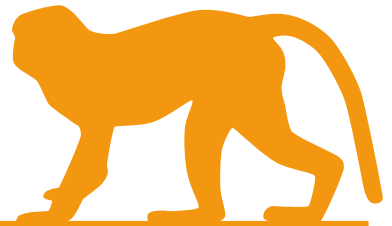
Kulttuuri ei ole ihmisen yksinoikeus

Kulttuuri tuo meille usein mieleen klassisen musiikin konsertit ja taidenäyttelyt. Kulttuuri tarkoittaa kuitenkin myös sitä, miten jollekin ryhmälle on vakiintunut tapa tehdä asioita. Kaikilla eläinlajeilla ei ole kulttuureita, mutta luultavasti niitä on useammilla lajeilla kuin tällä hetkellä tiedetään. Viime aikoina tutkimukset ovat nimittäin osoittaneet, että jopa joillain kalalajeilla voi olla kulttuurisesti opittuja tottumuksia.

Pitkään on tiedetty, että esimerkiksi tietyillä alueilla elävillä miekkavalaila ja simpansseilla on omat käyttäytymistottumuksensa ja oma ääntelytyylinsä – toisin sanoen oma kiensä. Eläinten kulttuurin voi tunnistaa myös jonkin eläinryhmän tavasta käyttää työkaluja.

Moni eläinlaji tekee yhteistyötä. Susilauma saalistaa yhdessä, linnut varoittavat toisiaan vaaroista ja valaat kalastavat parvena. Pohjimmiltaan suurin ero ihmisen ja eläimen välillä onkin kumulatiivinen eli kertyvä kulttuuri. Sellaisen syntymiseen tarvitaan paitsi puhuttu kieli myös erittäin hyvä kyky ymmärtää toisten aikomuksia. Tällainen älyllinen vuorovaikutus saattaa olla se tekijä, jossa ihmisen evoluutio on aikoinaan lähtenyt omalle tielleen.

TIESITKÖ Senegalin kaakkoisosassa elää pieni simpanssiryhmä, joka on oppinut itse valmistamaan keihänsä. Työkalujen valmistustaitoa löytyy välillä sellaisiltakin lajeilta, joilta sitä ei tiedetty ennen olevan. Esimerkiksi Kaakkois-Aasiassa elävä kaka-dulaji on oppinut valmistamaan puusäleistä työkaluja vankeudessa.

Leikki on eläinlasten työtä

Moni eläin aina vasikasta sorsanpoikaan leikkii. Usein ajatellaan, että leikkiessään eläimet harjoittelevat taitoja, joita ne tulevat tarvitsemaan myöhemmin elämässään.

Monien ihmisen hoidossa olevien eläinten leikkisyys ei ole syntynyt tyhjästä. Kun eläinlajit ovat vuosisatoja ja -tuhansia ihmisen hoidossa, niillä on taipumus muuttua luonnonvaraisia serkkujaan leikkisämmiksi. Esimerkiksi koira leikkii enemmän ja useammin kuin susi, ja kesyrotta enemmän kuin villirotta. Leikkisyys on osa ilmiötä, jota kutsutaan domestikaatioksi. Leikkisyyden lisäksi domestikaatio muun muassa vähentää eläimen synnynnäistä varovaisuutta ihmistä kohtaan.

Leikkimisen määrä mainitaan usein yhtenä mittareista, kun selvitetään, miten eläimet voivat ihmisen luomissa ympäristöissä, kuten esimerkiksi lihatuotannossa. Maataloustuottajan voi olla vaikea huomata eläimen kokemaa stressiä, mutta jos nuori eläin leikkii epänormaalin harvoin verrattuna muihin lajitovereihinsa, eläimen hyvinvointi kannattaa tarkastaa.

Esimerkiksi sikaloissa porsaat vakavoituvat melko varhain. Ensimmäisinä elinviikkoina ne leikkivät paljon, mutta pian leikki käy harvinaiseksi, vaikka samanikäiset villisiat leikkisivät runsaasti. Tutkimuksissa on havaittu, että kun tällaisille porsaille antaa olkia, leikkiminen lisääntyy ja myöhemmin niiden sosiaalinen käyttäytyminen on kehittynyt paremmin: ne käyttäytyvät muita porsaita säyseämmin rehukaukalolla ruokaillaan.

Seuran tarpeessa

Useimpien ihmisen hoidossa pidettävien eläinten luonnonvaraiset esi-isät ovat sosiaalisia, ryhminä eläviä eläimiä. Kun omat esi-isämme alkoivat pitää eläimiä asutustensa liepeillä, oli helpompaa ottaa sellaisia lajeja, joissa saman omistajan eläimet halusivat olla yhdessä.

Yksin oleminen onkin sosiaalisille eläimille ahdistava kokemus, vaikka eläin näyttäisikin päällepäin normaalilta. Esimerkiksi koiran esi-isä susi on erittäin sosiaalinen eläin, ja koira lieneekin suttakin riippuvaisempi seurasta. Tästä syystä tuttujen lajitoverien läsnäolo on koiralle hyvin tärkeää.

Jokainen eläin on yksilö

Eläinryhmä voi ulkopuolelta katsottuna näyttää joukolta täysin samanlaisia eläimiä, mutta ryhmän jäsenten silmissä se on kuitenkin joukko yksilöitä: jokaisella on oma ominaistuuksensa, äänensä ja ulkonäkönsä, vaikka ne meidän silmissämme näyttäisivätkin identtisiltä.

Kun eläimet elävät ihmisen hoidossa, ne eivät yleensä pääse valitsemaan kumppaneitaan, ja tilaakin on usein vähemmän kuin luonnossa. Omistajan täytyy valita yksilöt niin, että ne sopivat yhteen.

Kun kaveri kuolee

Eläimetkin kokevat empatiaa. Kaveria ei jätetä -menteliteetti on ollut osa eräiden lintu- ja nisäkäslajien elämää kautta aikojen.

Kuolema on menetys myös eläimille, vaikka toistaiseksi tiedämmekin vähän siitä, miten ne sen hahmottavat. Moni eläin muuttuu hiljaiseksi ja haluttomaksi läheisen menetyksen

jälkeen. Norsut suhtautuvat kuolleisiin täysin omalla tavallaan ja voidaan jopa sanoa, että ne pitävät eräänlaisen seremonian kohdatessaan kuolleen lajitoverin tai tämän luut.

Eläin tarvitsee mielihyvän kokemuksia

Kaikki eläimet tarvitsevat mielihyväkokemuksia. Ruoka, sopiva lämpötila ja käyttäytymistarpeiden toteuttaminen ovat muutamia niistä mielihyvän lähteistä, joiden ympärillä useimpien eläinten elämä pyörii.

Jos se ei näitä saa, eläin voi muuttua passiiviseksi tai alkaa ylireagoida pieniinkin asioihin. Jos eläimen elämässä on hyvin vähän muita mielihyväkokemuksia, ruoan tuottamasta mielihyvästä tulee entistä tärkeämpää.

Kissan ja koiran ruoankerjääminen saattaakin olla hyvin sinnikästä, sillä eläin todella kokee tarvitsevansa ruokaa, vaikka se ei olisikaan nälkäinen. Tällöin lemmikin elämään täytyy lisätä muita nautinnon lähteitä, kuten leikkimistä ja koirien tapauksessa ulkoilua.

Syöminen on kaikkien eläinlajien perustarve, mutta ruoka on monesti muutakin kuin keino saada nälkä lakkaamaan. Syöminen itsessään aiheuttaa mielihyvää ensimmäisestä palasta alkaen – erityisesti silloin, kuin maku on hyvä.

Moni muukin asia kuin ruoka tuottaa tällaista mielihyvää: ensin odotus ja sen jälkeen itse nautinto. Pesänrakennusaineita etsiskelevä lintu ja pesäänsä kömpivä orava toimii tällaisten samanlaisten tunteiden ohjaamana. Kun eläin ei saakaan tavoittelemaansa, sen mieliala laskee hetkellisesti.

TIESITKÖ ETTÄ Koira tai kissa saattaa turhautua, jos sen ulottuvilla on jotain hyvin houkuttelevaa, jota se ei saa mitenkään kiinni. Tästä syystä näiden eläinten kanssa leikittäessä olisikin hyvä, jos yrityksen tuloksena se saisi ainakin silloin tällöin kuvitellun saaliinsa kiinni.

TEKEMISTÄ KOULULAISILLE:

Pohtikaa kulttuurin käsitettä. Mikä erottaa ihmisen kulttuurit eläinten kulttuureista? Selvittäkää, millaisia kulttuureita eri eläinlajeilla tavataan. Pohtikaa domestikaation käsitettä. Miten kesytetyt eläimet eroavat luonnonvaraisista sukulaisistaan? Miksi leikki on eläimille tärkeää? Miettikää, millaisista asioista tunnistaa hyvinvoivan eläimen. Entä mistä ihmisten ja lemmikkieläinten yleisimmät konfliktitilanteet johtuvat? Miten näitä voidaan välttää?

4 ELÄINTEN KANSSA

S EY Suomen eläinsuojeluyhdistysten liiton tavoitteena on, että kaikilla seura- ja harrastuseläimillä on elämänsä aikana korkea hyvinvoinnin taso, ja että nämä eläimet elävät pitkän elämän. Eläimiä ei hylätä, ja uutta kotia tarvitsevat eläimet saavat uuden hyvän kodin.

Oli eläin sitten oma tai lainassa, eläintä tulee hoitaa ja pitää siten, että sen hyvinvointi voidaan turvata. Mitä tahansa eläinlajeja ei voi ottaa ihmisen hoitoon, vaan vain sellaiset lajit sopivat lemmikiksi, joiden hyvinvoinnin edellytyksistä ja terveydenhoidosta on riittävästi tutkittua tietoa ja joille on tarjolla asiantuntevaa eläinlääketieteellistä hoitoa kohtuullisella etäisyydellä.

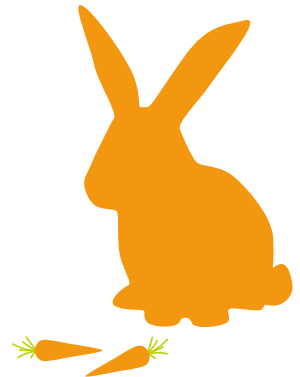
Lisäksi lemmikkinä pidettävien lajien tulee olla sellaisia, että eläimet sopeutuvat hyvin ihmisen parissa elämiseen. Pihapiirissä liikkuvaa leikkisää oravaa ei toisin sanoen saa kesyttää ja pitää lemmikkinä, vaikka se ihmiseen pian tottuisikin. Luonnonvaraisen eläimen ottaminen lemmikiksi on myös laitonta.

Eläin lemmikkinä

Moni eläimen käyttäytymistarve on tärkeä sen eloonjäämiselle. Kaikilla ihmisen hoidossa olevilla eläimillä on yhä jäljellä luonnonvaraisten esi-isänsä tärkeimmät käyttäytymistarpeet. Vaikka eläin oppisikin kuinka, kaikkeen sitä ei voi totuttaa ja opettaa. Eläintä hankittaessa on tärkeää ottaa huomioon, miten laji eläisi, käyttäytyisi ja söisi eläessään luonnossa. Eläinten pitoa lemmikkinä kannattaa peilata eläinten hyvinvoinnin määrittämään (s. 7) ja miettiä, toteutuvatko kaikki hyvinvoinnin määrittämisen osuudet.

Esimerkiksi lemmikkikanille on tärkeää luoda kotioloihin sellaiset olosuhteet, jotka ovat mahdollisimman hyvin luonnonolosuhteiden kaltaiset, ja joissa se pääsee toteuttamaan käyttäytymistarpeitaan.

Voidakseen hyvin kani tarvitsee paljon tilaa, seuraa ja vapautta sekä oikeanlaista ruokaa. Kanit elävät rodusta riippuen jopa 10-vuotiaiksi. Häkki, jossa kaneja on perinteisesti pidetty, ei ole lähtökohtaisesti hyvä pitopaikka kanille tai millekään muulle lemmikille, sillä siellä se ei pääse toteuttamaan käyt-

täytymistarpeitaan. Samat käyttäytymistarpeet ovat olemassa tuotantoeläimilläkin. Esimerkiksi villisika löytää eniten syötävää, kun se hankkii ruokansa tonkimalla maata. Tonkiminen ja pureskelu saa sian aivot erittämään mielihyväkemikaaleja, löytyi sitten ruokaa vai ei. Jokaisella kesysialakin on tallessa kaikki villien esi-isiensä vaistot, ja sekin haluaa päästä tonkimaan ja pureskelemaan ruokaa etsiessään, vaikka se eläisikin tavanomaiseen sianlihatuotantoon tarkoitettussa, lähinnä betonista ja metallista rakennetussa häkissä.

Koska pureskeltavaa ja tongittavaa on hyvin vähän, pureskelun tarve voi suuntautua toisiin sikoihin. Tällöin sika alkaa paremman puutteessa pureskella toisten sikojen häntiä. Hännänpurenta onkin sikaloissa toisinaan esiintyvä, mutta luonnossa tuntematon käyttäytymishäiriö, jossa sika järsii toisen sian hännän verille tai poikki.

Haussa lemmikki

Lemmikin hankinta on monen pitkäaikainen haave. Useille se jää pelkäksi unelmaksi, sillä hankintaan liittyy monia velvollisuuksia. Perusasioihin on syytä tutustua jo ennen eläimen ostoa: esimerkiksi eläimen vaatima tila ja liikunnan tarve ovat asioita, joita on syytä pohtia etukäteen. Jos lemmikin hoitoon ei tunnu pohdinnan jälkeen riittävän tarpeeksi aikaa ja rahaa, monesti paras päätös on jättää lemmikki hankkimatta. Eläimen hankinnassa tulee käyttää ennen kaikkea tarkkaa harkintaa, eikä mitään eläintä kannata hankkia hetken mielijohteesta – harkinta on sekä omistajan että eläimen etu. Esimerkiksi kissa voi elää jopa 20 vuotta, joten kissaa lemmikiksi harkitsevan kannattaa miettiä tarkkaan, pystyykö hän tarjoamaan kissalle kodin koko sen eliniän ajaksi.

Lemmikistä huolehtimiseen kuuluu eläimen tarpeiden mukainen hyvä hoito ja kohtelu. Lemmikki on sen hoidosta vastaavan ihmisen armoilla ja tämän vastuulla, koostaan ja esimerkiksi älykkyydestään riippumatta. Lemmikin hankinta tulee suunnitella niin, että lemmikille pystyy tarjoamaan hyvän, sen tarpeisiin sopivan elämän.

Lemmikin hankintaa suunnitellessa tulee pohtia myös sitä, onko harkinnassa oleva laji ja rotu sellainen, joka todennäköisesti kykenee elämään normaalia, tervettä elämää. Esimerkiksi valitettavan moni koirarotu on tilanteessa, jossa koiran rakenteelliset ongelmat tai perinnölliset sairaudet heikentävät koiran hyvinvointia merkittävästi.

Mistä lemmikki hankitaan?

Eläimen hankkijalla on vastuu siitä, että hän ei toiminnallaan tue eläimen tuottajan mahdollisesti huonoa eläinten pitoa, kuten pentutehtailua ja laitonta ja valvomaton eläinkauppaa. Syystä tai toisesta uutta kotia etsiviä lemmikkejä löytyy myös Suomesta, joten usein hyvä ratkaisu on tarjota tällaiselle eläimelle koti. Eettisin vaihtoehto voi olla tarjota koti kodittomaksi jääneelle eläimelle. Uutta perheenjäsentä voi etsiä esimerkiksi eläinsuojeluyhdistysten tai muiden kodittomien eläinten hyväksi toimivien vastuullisten tahojen kautta.

Mitä pentutehtailu on?

Rahan vuoksi ja eläinten hyvinvoinnista välittämättä tapahtuva pentutehtailu on valittavan yleistä.

Niin kutsuttuun pentutehtailuun liittyy narttukoirien liian tiheää astuttamista sekä emon ja pentujen puutteellista ruokintaa ja hoitoa. Perusterveydenhuollosta ei välttämättä huolehdita, ja pennut saatetaan myös vieroittaa emästään liian aikaisin. Jokainen eläimen ostaminen tällaiselta kasvattajalta tai eläimen myyjältä mahdollistaa toiminnan jatkumista.

Pentutehtaista päätyy koiran- ja kissanpentuja Suomen markkinoille niin kotimaasta kuin ulkomailtakin. Kasvattajaltakin ostettu pentu on saatettu vieroittaa emästään liian aikaisin. Pennun ostajan tulisikin aina tutustua paikan päällä emoon ja pennun kasvuolosuhteisiin.

TUNNISTA MAHDOLLINEN PENTUTEHTAILU. HÄLYTYSKELLOJEN KANNATTAA SOIDA, JOS:

- Myyjä ei päästä näkemään myytävän eläimen kotia tai emoa, tai myytävän eläimen hankintapäätös pitäisi tehdä heti, ilman miettimisaikaa.
- Myytävällä koiran- tai kissanpennulla ei ole asiaankuuluvia rokotuksia tai papereita.
- Myytävä pentu on selvästi hoitamaton, alle luovutusikäinen tai huonossa kunnossa.
- Eläimen myynnissä vaikuttaa olevan jotain muuta sekavaa ja epämääräistä.

Mikrosiru auttaa löytämään kotiin

Jos kissa tai koira katoaa, se saattaa eksyä. Löytöeläintaloon päätyneen lemmikin omistaja on helppo löytää, kun lemmikillä on ihon alle asetettu mikrosiru.

Tunnistusmerkintä ja rekisteröinti auttavat jäljittämään eläimen omistajan ja taustan. Laittoman kaupan ja pentutehtailun estämisen lisäksi tunnistusmerkinnän ja rekisteröinnin avulla voidaan vähentää eläinten hylkäämistä. Lemmikkiä, erityisesti kissaa tai koira, hankittaessa kannattaakin varmistaa, että lemmikki on tunnistusmerkitty.

Eksoottisia lemmikkejä

Koira ja kissa lienevät suomalaisten yleisimpiä lemmikkejä, eikä kani, marsu tai hevonkaan ole kovin epätavallinen näky. Lemmikkeinä on kautta aikojen pidetty myös eksoottisempia eläimiä. Eksoottisesta lemmikistä puhuttaessa tarkoitetaan usein matelijoita ja sammakkoeläimiä, akvaariokaloja, lintuja ja esimerkiksi frettejä.

Hieman erikoisempien lajien hoito ja vaatimukset voivat olla hyvinkin erilaisia kuin tyypillisemmin lemmikkinä pidetyillä eläimillä on. Tämän takia onkin tärkeää perehtyä näiden eläinten hoitoon huolella. Lisäksi monet Suomessakin seura- tai harrastuseläimenä pidettävät eksoottiset eläimet ovat luonnossa uhanalaisia. Ostajan tulee olla erityisen tarkka, ettei tämä omalla toiminnallaan edistä näiden lajien häviämistä luonnosta.

TEKEMISTÄ KOULULAISILLE:

Keskustelkaa, mistä tunnistaa hyvinvoivan kanin. Miten sen hyvinvointia voi lisätä ennestään? Entä miten hännänpurentaa voitaisiin vähentää sikaloissa? Miettikää yhdessä, millaiset eläimet sopivat parhaiten ihmisen kanssa elämiseen ja lemmikeiksi? Mitkä eivät, miksi? Pohtikaa yhdessä, miten kannattaa toimia, jotta ei tue pentutehtailua ja muuta laitonta ja valvomatonta eläinkauppaa. Mikä pentutehtailussa on haitallista, ja mistä sen tunnistaa?

Eläimellisiä harrastuksia

Eläimet ovat harrastuskavereita vailla vertaa, ja niiden kanssa pääsee onneksi toimimaan, vaikka omaa lemmikkiä ei omistaisikaan. Koiranpidosta haaveileva lapsi tai nuori voi harjoitella ulkoiluttamista lenkittämällä naapuruston koiria, kissojen ystävä saattaa tarjoutua kissavahdiksi tuttavaperheen loman ajaksi.

Eläinrakkauden määrää ei ilmennä se, montako lemmikkiä kukin omistaa, vaan miten eläimiä hoidetaan. Usein kaikkein eläinystävällisin teko on jättää eläin kokonaan hankkimatta.

Eläinten kanssa voi toimia, vaikka ei suoraan haluaisikaan harrastaa mitään lajia jonkin tietyn eläinlajin kanssa. Esimerkiksi eläinsuojeluyhdistyksessä voi päästä tutustumaan eksoottisempiinkin eläimiin, ja samalla tietotaito eläinten hoidosta karttuu.

Oli kyseessä sitten koira, kissa, kani tai vaikka rotta, moni harrastaa lemmikkinsä kanssa näyttelyissä käymistä. Erilaisten lemmikinäyttelyiden ideana on perinteisesti ollut palvella eläinten jalostus- ja kasvatustyötä, usein lähinnä lemmikin ulkomuotoa arvioimalla. Näyttelyt voivat olla hyvä tapa tutustua eläinlajiin ja sen hoitoon, sekä tavata muita lajin harrastajia.

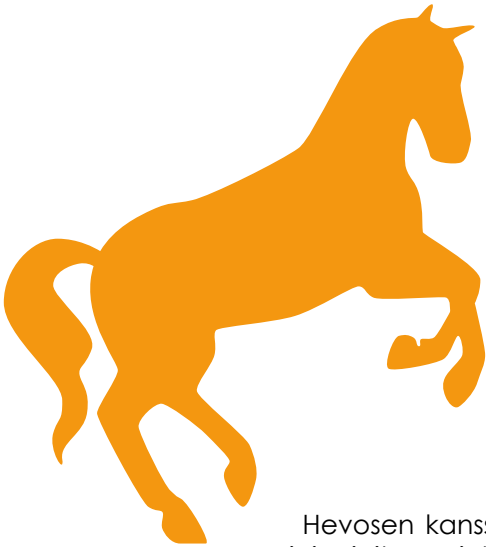
Lemmikille itselleen näyttely voi olla mukavaa yhdessä tekemistä omistajan kanssa tai äärimmäisen stressaava kokemus. Useimmat koirat on helppo motivoida juoksemaan omistajan kanssa näyttelykehissä, mutta näyttelypäivä kokonaisuutena matkoineen, uusine, pelottavine asioineen ja pitkiä odotteluineen on todennäköisesti varsin uuvuttava kaikille eläimille. Herkästi stressaavan lemmikin kanssa kannattaa pohtia, onko näyttelyssä käyminen antoisaa lähinnä lemmikin omistajalle, ei lemmikille itselleen.

Koira, ihmisen paras harrastuskaveri?

Koiran kanssa harrastamisessa vain mielikuvitus tuntuu olevan rajana, sillä erilaisia lajeja on tarjolla aina agilitystä tottelevaisuuskoulutukseen, jäljestyksestä koiratanssiin, metsästykseseen ja koiravaljakkoajoon. Osa harrastuslajeista, kuten esimerkiksi pelastuskoiratoiminta, on kehitetty alun perin ihmisen tarpeesta pelastaa ihmisiä pinteestä. Syy

harrastusten määrään löytyy koiran luonteesta: koirat nauttivat yhdessäolosta omistajiensa kanssa ja kaipaavat sekä yhteistä tekemistä että aktivointia. Kaikki koirarodut eivät kuitenkaan sovellu kaikkiin harrastuksiin.

Dogsitterinä eli koiranhoitajana toimiminen on yksi tapa tutustua koiran hoitoon ilman omaa lemmikkiä. Dogsitteriksi pääsee esimerkiksi 4H-yhdistyksen kouluttamana. Nuori voi toimia ulkoiluttamisapuna, ilta- ja viikonloppuhoitajina tai loma-aikaisena koiranhoitajana. Dogsitter voi myös toimia näyttelyapulaisena.

Hevosien kanssa harrastaminen

Ratsastus on paitsi tuhansia vuosia vanha liikku-
matapa, myös erittäin suosittu harrastus. Suomessa
ratsastuksen harrastajia on nykyään jo yli 160 000,
ja ratsastuskouluja on lähes jokaisella paikkakun-
nalla. Ratsastusta käytetään myös terapiamuoto-
na, sillä hevosien kanssa työskentely rauhoittaa.

Urheilulajina ratsastus jakaantuu lähinnä eu-
rooppalaistyyppiseen ratsastukseen ja lännen-
ratsastukseen. Suomessa ratsastuksen jälkeen
yleisin muoto toimia hevosten kanssa on ravi-
urheilu, jossa on kyse hevosilla ravia ajaen käy-
tävästä nopeuskilpailusta.

Hevosien kanssa voi periaatteessa harrastaa monia sellaisiakin la-
jeja, joita perinteisesti on harrastettu koiran kanssa: hevosen voi vie-
dä kävelylle, sille voi opettaa temppuja tai sen kanssa voi harrastaa agi-
lityä. Useimmissa ratsastuskouluissa pääsee opettelemaan hevosmiestaitoja hoitamal-
la hevosia, ja oma hoitohevonon tai poni on monen pienen ja isommankin hevos-
harrastajan unelmien täyttymys. Jotkin ratsastuskoulut ja monet hevosenomistajat myös
vuokraavat hevosiaan harrastajille. Ratsastuskouluja on monenlaisia. Toisissa on otet-
tu eläinten hyvinvointi huomioon paremmin kuin toisissa.

Eläinten ystävä on luonnon ystävä

Eläinten ystävä pitää huolta myös luonnosta. Kun muovipussi päättyy roskakoriin ja la-
sipullo lasinkeräykseen, luonnossa liikkuvat eläimet eivät voi tukehtua niihin, jäädä ju-
miin tai rikkoa jalkojaan lasinsiruihin.

Luonnonvaraisia eläimiä voi auttaa monella tavalla. Esimerkiksi pikkulinnuille voi tarjo-
ta talven ajaksi ruokaa, kunhan muistaa jatkaa ruokintaa säännöllisesti aina kevää-
seen saakka.

TIESITKÖ Eläimistä voi pitää huolta, vaikka ei kohtaisi eläintä suoraan. **ETTÄ** Esimerkiksi uudenvuoden raketit aiheuttavat sekä lemmikeille että luonnonvaraisille eläimille huomattavaa stressiä – joten niiden paukautteleminen kannattaa jättää tekemättä. Suuri osa eläimistä kokee räjähteet pelottavina, eikä ahdistunut eläin pysty välttämättä syömään tai nukkumaan. Pahimmassa tapauksessa se kärsii jännityksestä useita päiviä. Eläimet saattavat myös karata peloissaan ja aiheuttaa vaaraa niin itselleen kuin myös vaaratilanteita liikenteessä.

Luonnonvaraisia eläimiä ruokittaessa on tärkeää jatkaa ruokintaa säännöllisesti siihen saakka, kunnes eläin löytää tarvitsemansa ravinnon helposti itse luonnosta. Jos esimerkiksi lintuja alkaa ruokkia loppusyksystä, niille on tarjottava tarpeeksi ravintoa läpi talven, jotta ne eivät näänny nälkään kovan pakkasen yllättäessä.

Siileillekin voi tarjota syötävää varsinkin aikaisin keväällä ja myöhään syksyllä ennen horrokseen vaipumista. Siilien ruokinnassa on tärkeää noudattaa säännöllisyyttä: loppukesästä aloitettua ruokintaa tulee jatkaa, kunnes siili vaipuu talvihorrokseen.

Luonnonvaraisten eläinten ruokinnan suhteen kannattaa muutenkin olla tarkkana. Eläimille kannattaa tarjota vain sellaista ruokaa, joka niille varmasti sopii. Toisin kuin moni yhä luulee, siilien vatsa ei siedä maitoa, vaan paras janojuoma niille on vesi. Kaikkien luonnonvaraisten eläinten ruokkimisesta on tärkeää hankkia lisätietoa, jotta ei tahdomattaan aiheuta eläimille turhaa kärsimystä ja sairauksia.

Loukkaantunut kuuluu auttaa

Yksin puutarhassa kyyhöttävä rusakonpoikanen on harvoin emonsa hylkäämä, eikä siihen, kuten muihinkaan luonnonvaraisiin eläimiin, pidä koskea. Rusakkoemo ei yleensä ole koskaan näkyvillä, joten huoli poikasen hylkäämisestä on useimmiten turha. Selkeästi hädässä olevaa eläintä on kuitenkin jokaisella velvollisuus auttaa.

Loukkaantunut luonnonvarainen eläin sen sijaan pitää toimittaa asiantuntevaan hoitoon eläinlääkärille tai eläinlääkärille. Ensin kannattaa varmistua siitä, että kyseessä on oikeasti hätätilanne. Neuvoa voi kysyä ottamalla yhteyttä esimerkiksi SEYn eläinsojeluun tai paikalliseen eläinsuojeluyhdistykseen. Hätätilanteessa apua saa myös poliisilta.

TEKEMISTÄ KOULULAISILLE:

Tutustukaa SEY:n ylläpitämiin Eläintaito (www.elaintaito.fi) sekä Lemmikitieto (www.lemmikitieto.fi) -sivustoihin. Järjestäkää lintujenbongauskilpailu tai hyönteisbongauskisa luokan kesken. Pohtikaa yhdessä, miten luonnonvaraisista eläimistä voi pitää parhaiten huolta. Mitä tehdä, jos esimerkiksi löytää lenkkipolun varrelta yksin kyyhöttävän linnunpoikasen?

5 ELÄINTIETOUTTA

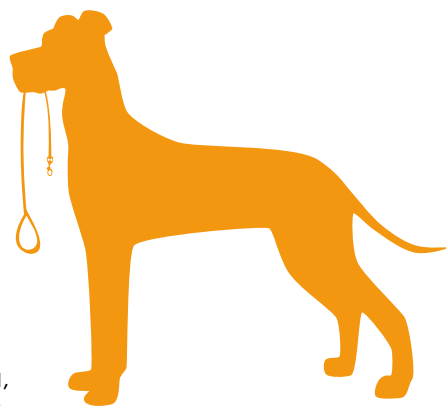
Tässä luvussa kerrotaan hyvinvointi painotuksella perustietoa eläimistä, jotka ovat ihmisten kanssa yleisimmin tekemisissä.

Koira, ihmisen vanhin ystävä

Koira voidaan pitää ihmisen vanhimpana ystävänä, sillä ihminen on elänyt koiran kanssa viimeisimpien tutkimusten mukaan noin 33 000 vuotta. Koirilla on kautta aikain ollut erilaisia käyttötarkoituksia. Ensimmäiset koirat ovat luultavasti auttaneet ihmistä pitämään tunkeilijat loitolla, syömällä jätteitä ja avustaneet metsästyksessä.

Nykykoira elää Suomessa yleensä perheissä yhdessä ihmisten kanssa. Koira eroaa sudesta erityisesti suhteessaan ihmiseen, sillä koirat luottavat ihmisen ohjeisiin jopa enemmän kuin itse näkemäänsä. Koira on kehittynyt erityisen hyvin tarkkailemaan ihmisen käyttäytymistä. Koiranpentu seuraa ihmisen eleitä jo kuuden viikon ikäisenä.

Koiran ja ihmisen pitkästä yhteisestä historiasta ja läheisestä suhteesta huolimatta ihmisillä on usein ongelmia koirien kanssa. Osaa koirista pidetään ulkokoirina niitä varten rakennetuissa aitauksissa tai kytkettynä. Pakkanen koettelee erityisesti ulkona pidettäviä tarhakoiria. Ulkona pidettävien koirien tarhassa pitäisi olla lämmin, kuiva ja vedoton

koppi, ja yli 20-asteen pakkasella koiran kuin koiran pitäisi päästä sisätiloihin. Koiria saatetaan pitää myös pienissä häkeissä jopa omistajan työpäivän ajan, mikä on eläinsuojelulain vastaista.

Koira tarvitsee tarpeeksi tekemistä

Koira saattaa pitkästyä ja turhautua, jos sillä ei ole mahdollisuutta ominaisuuksiinsa sopivaan toimintaan. Seurauksena voi olla ongelmakäyttäytymistä. Myös liian pitkälle vietty jalostus heikentää koiran hyvinvointia.

Metsästyskoira metsästää ja lammaskoira paimentaa, mutta koiria käytetään paljon muuhunkin. Koiran tarkasta hajuaistista on monenlaista hyötyä erilaisissa etsintätehtävissä, kuten kadonneiden ihmisten ja eläinten etsinnässä. Poliisin, tullin, rajavartiolaitoksen ja puolustusvoimien koirat ovat tunnettuja työkoiria Suomessa. Koirista on suuri apu myös muun muassa näkövammaisten, kuulovammaisten ja liikuntarajoitteisten apuna.

Kissa, pitkäikäinen seuralainen

Kissoja on ollut Suomessa jo ainakin tuhat vuotta. Tänä päivänä arvellaan, että maassamme asuu noin 800 000–1 300 000 kissaa. Ensimmäiset kissat kesyntyivät noin 10 000 vuotta sitten Lähi-idässä.

Kissa kuuluu kissaeläimiin – samoihin, joihin leijonat, tiikerit ja geparditkin. Vaikka villikissakin on petoeläin, se on myös suurempien kissapetojen saalis. Tästä johtuen afrikanvillikissasta polveutuva lemmikkikissakin saattaa säikähtää sellaisia asioita, jotka ihmisestä vaikuttavat vaarattomilta.

TIESITKÖ Kissalla on monia supersankarin ominaisuuksia? Kissa metsästää kuulonsa avulla, ja se pystyy kääntämään korviaan eri suuntiin ja siten paikantamaan, mistä ääni kuuluu. Kissan näkökenttä on paljon laajempi kuin ihmisellä, ja se näkee mainiosti myös pimeässä. Kissan viikset sen sijaan auttavat säkkipimeässä liikkussa: kun viiksi osuu esteeseen, kissa väistää. Myös kissan hajuaisti on huomattavasti ihmisen hajuaistia parempi. Kissa aistii myös helposti tärinää, ja se usein huomaakin esimerkiksi maanjäristykset ennen ihmistä.

Kaikki kissaeläimet ovat lihansyöjiä ja petoeläimiä. Sen luontainen elinympäristö on aurinkoinen, kuiva ja lämmin, joten kissa ei pärjää talven paukkupakkasissa, vaikka moni niin kuvittelee.

Kissakin tarvitsee tekemistä

Monen kotikissan elämä on pitkäveiteistä, joten kissalle kannattaa järjestää tekemistä. Osa kissoista masentuu ja nukkuu normaalia enemmän, kun niillä ei ole tarpeeksi virikkeitä. Usein myös ajatellaan, että kissa tekee tahallaan pahaa, kun se keksii itselleen puuhaa.

Luonnossa kissa pyydystää pari–kolme jysijää päivässä. Vastaavaa tekemistä voi järjestää kotiooloissakin: kissalle voi heittää leikkihiirtä ja sen voi houkuttaa pyydystämään sitä. Monet kissat innostuvat myös ruokahaasteista.

Kissa oppii ulkoilemaan valjaissa omistajansa kanssa, kun se totutetaan niihin rauhassa. Näin kissa pääsee nauttimaan ulkoilmasta turvallisesti. Kaupungissa kissa ei voi ulkoilla turvallisesti yksin, ja maallakin pihapiirin sopivuutta kissalle kannattaa pohtia tarkkaan.

Nauta, lempeä laumaeläin

Nautoja on ollut olemassa satojatuhansia vuosia, mutta ihmisen ja naudan yhteiselo alkoi vasta 10 000 vuotta sitten. Suomessa asuu yli 900 000 nautaa. Niistä noin 280 000 on lypsykarjaa eli punavalkoisia ayrshire-nautoja ja mustavalkoisia holstein-nautoja, loput eri rotuista lihakarjaa.

Nauta on lempeä ja rauhallinen laumaeläin, jonka laumassa on tarkka arvojärjestys. Aikuinen nauta viettää mieluiten noin puolet vuorokaudesta makuulla leväten ja ruokaa märehkien.

Nautoja käytetään erityisesti tuottamaan maitoa ja lihaa. Maidontuotannossa lehmät lypsetään yleensä kahdesti päivässä.

Nautakin kaipaa virikkeitä

Naudat ovat älykkäitä ja sosiaalisia eläimiä, jotka oppivat uusia asioita siinä missä koiratkin. Sosiaalisuuden lisäksi naudat kaipaavat myös rauhaa, sillä liian lyhyt lepoaika ja epä mukava makuupaikka aiheuttavat naudalle stressiä.

Nauta kävelee laitumella päivittäin noin neljän kilometrin matkan ruohoa syöden, jos sillä on siihen mahdollisuus. Liikunta on tärkeää sorkkien ja jalkojen terveydelle, joten laiduntamaan pääsevät naudat ovat usein terveempiä kuin sisätiloissa pidettävät lajitoverinsa. Nautoja pidetään parsinavetoissa usein siksi, että se helpottaa ihmisen työtä: nauta nimittäin kestää pakkastakin, kunhan se vain totutetaan kylmään ilmaan hiljalleen. Eläinsuojelulain mukaan parressa pidettävien lypsylehmien on päästävä jaloittelemaan touko-syyskuun aikana vähintään 60 päivänä joko laitumelle tai muuhun jaloittelutilaan.

TIESITKÖ Kaikille nautaroduille ei kasva sarvia lainkaan. Sarvettomia nau-
ETTÄ toja kutsutaan nupoiksi. Sarvellisista naudoista tehdään nupoja sarvenaiheet polttamalla eli nupouttamalla. Nupoutus on nau-
dalle todella kivulias toimenpide. Se tarkoittaa käytännössä kahden kol-
mannen asteen palovamman polttamista naudän päähän. Kivunlievitys
nupouttamisessa on vapaaehtoista. SEY kampanjoi sen puolesta, jotta
kaikki eläimet saisivat kivuliaisiin toimenpiteisiin riittävän kivunlievityksen.

Sika, herkkä älykkö

Sika on herkkä ja älykäs eläin. Tutkimusten mukaan se on jopa koiraälyäkin älykkäämpi, ja sillä on hyvä muisti.

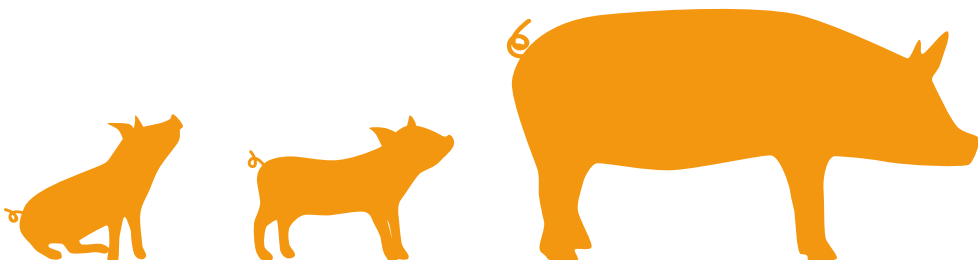
Siat ovat laumaeläimiä: luonnossa ne elävät muutaman emakon ja niiden porsaiden muodostamassa laumassa, jossa on tiukka arvojärjestys.

Toisin kuin usein kuullaan sanottavan, siat eivät sikaile. Sika on siisti eläin, joka rypee mielellään mudassa – ei sotkeakseen vaan puhdistakseen itsensä ja viilentäkseen oloaan. Siat eivät voi hikoilla kuten ihmiset, joten niille tulee kuumassa tukala olo. Viileä muta helpottaa sian oloa. Sikaloissa mudassa rypeminen ei yleensä ole mahdollista.

Ruoka löytyy tonkimalla

Suomessa sikoja pidetään emakko-, liha- ja yhdistelmäsikaloissa. Porsaat syntyvät emakkosikalassa, ja lihasikalassa ne kasvavat täyteen mittaansa. Siat elävät ryhmissä pihatoissa tai karsinoissa, tai yksin liikkumista rajoittavassa häkissä. Karjua pidetään yksittäiskarsinassa, josta sillä on haju-, kuulo- ja näköyhteys muihin sikalan sikoihin.

Sioilla on hyvä hajuaisti, ja kärsä onkin sian herkin kohta. Kärsällä sika haistelee ja tunustelee. Se etsii mielellään ruokaa tonkimalla ja tutkiskelemalla, jos siihen annetaan mahdollisuus. Jotta sika voi hyvin, on tärkeää, että sen karsinassa on tilaa lepoon, ruo-

kailuun ja ulostamiseen. Sika tarvitsee tilaa myös toisten sikojen kanssa seurusteluun, leikkiin ja väistämiseen.

Sekä tavallisia tuotantosikoja että niin sanottuja minipossuja pidetään myös lemmikkeinä. Minipossu ei silti aikuisena ole mikään mini: söpöstä pikkupossusta voi kasvaa jopa 90-kiloinen köriläs. Lemmikkipossu kaipaa seuraa ja samanlaista tekemistä kuin muutkin siat, joten sen omistajalla riittää puuhaa, jos sille haluaa tarjota hyvät ja lajin tarpeet huomioivat elinolot.

TIESITKÖ Siat on jalostettu kasvamaan nopeasti, ja nuori sika voikin kasvaa yli kilon päivässä. Yhtä lihakiloa varten sen on syötävä kolme kiloa rehua. Aikuinen emakko painaakin noin 200 kiloa, teuraaksi menevä sika noin 110 kiloa.

Kana, nokkela kuopsuttaja

Suomen yleisimpiä lintuja ovat pajulintu, peippo ja kana – kanoja on Suomessa itse asiassa kaksi kertaa enemmän kuin Suomessa asuu ihmisiä. Lähes kaikki munijakanat elävät suurkanaloissa ja lihan vuoksi kasvatettavat broilerit broilerikasvattamoissa. Yhdellä munantuotantotilalla on keskimäärin 3 100 kanaa, broileritiloilla taas asuu keskimäärin yli 40 000 kanaa. Lisäksi kanoja asuu Suomessa harrastajakanoaloissa, joissa ne ovat usein ihmisten lemmikkejä.

Kana polveutuu aasialaisesta punaviidakkokanasta, jonka ihminen kesytti jo tuhansia vuosia sitten. Kanat viihtyvät yhä samanlaisessa ympäristössä kuin esi-isänsäkin: ne kuopivat mielellään maata, nauttivat hiekkakylpyjen ottamisesta ja nousevat korkealle orrelle tai oksalle nukkumaan. Kanat kaipaavat kiinnostavaa tekemistä myös kanalassa: jos kanoilla ei ole ympäristössään esimerkiksi nokittavaa, ne alkavat nokkia toisiaan. Kana kaipaa lajitovereidensa seuraa, vaikka se pitääkin mieluusti niihin vähän etäisyyttä. Jos kana saisi päättää, se eläisi mieluiten parin kymmenen muun kanan ja yhden kukon kanssa.

Maailmassa elää noin 300 kanarotua, ja näistä noin 50 rotua tavataan Suomessa. Eri kanarodut ovat erilaisia muun muassa luonteeltaan, ravinnontarpeeltaan ja lentotaidoltaan. Suurkanaloissa asuvat kanat ovat niin sanottuja hybridirotuksia, suurten ulkomaisten yritysten kehittämiä roturisteytyksiä. Niiden jalostuksessa on keskitytty esimerkiksi siihen, että kana munii mahdollisimman paljon.

Teräväaistinen lintu

Kanoilla on tarkempi näkö kuin ihmisellä, ja ne myös kuulevat matalampia ääniä kuin ihmiset. Kanat aistivat kipua, kuumaa ja kylmää samalla tavalla kuin me nisäkkäätkin.

Kanat alkavat munia noin neljän kuukauden ikäisenä. Kana munii riippumatta siitä, onko kanaparvessa kukkoa vai ei. Ilman kukkoa munat eivät hedelmöity, eikä niissä voi kehittyä poikasia.

Nuoret kanat munivat parhaiten, melkein yhden munan päivässä. Suurkanaloissa kanoja pidetäänkin yleensä vain niiden ensimmäisen munintakauden ajan. Munintakausi kestää 12–14 kuukautta, sen jälkeen kanat teurastetaan. Luonnossa kana elää jopa kymmenen vuotta. Suurkanaloissa kanojen munintaa säädellään keinovalaistuksella, jotta kanat munivat paremmin.

Kala, väärinymmärretty uimari

Kalat ovat tuntevia otuksia siinä, missä muutkin eläimet, vaikka niiden maailma onkin hyvin erilainen kuin meidän nisäkkäiden. Vaikka kalat näyttävät siltä, ettei niillä ole korvia, ne kuulevat melko samalla tavalla kuin mekin.

Näkyvyys vedessä on huono, mutta kaloilla on silti hyvä näkö. Vedessä kulkeutuu myös hajuja, ja kaloilla onkin tarkka hajuaisti. Hajun perusteella ne löytävät ruokaa tai huo- maavat lähellä vaanivat pedot. Kaloilla on myös aisti, joka meiltä ihmisiltä puuttuu: niin kutsutun kylkiviiva-aistin avulla kala tuntee veden pienimmätkin liikkeet ja huomaa, jos jokin toinen eläin liikkuu sen lähellä.

Kalaakin sattuu

Kalat tuntevat kipua siinä missä muutkin eläimet. Ongenkoukkuun tarttuminen sattuu kalaa, joten hyvä kalastaja tai akvaarion omistaja huolehtii siitä, että kala joutuu kärsimään mahdollisimman vähän.

Suomen laki määrää, että kalastajan tulee tuottaa saaliilleen mahdollisimman vähän kärsimystä. Kalastajan tulisikin tarkistaa verkot ja katiskat vähintään kerran päivässä, jotta kalat eivät joudu kärsimään kohtuuttoman kauan.

Virvelillä tai ongella kalastavan on hyvä muistaa, että koukku iskee kiinni kalan herkim- pään osaan – suuhun. Mitä nopeammin kala nostetaan ylös, sitä lyhyemmän aikaa se ehtii tuntea kipua. Kuiville joutuminen on kalalle tuskallinen kokemus, joten hyvä ka- lastaja tappaa kalan saman tien.

Kala lemmikkinä

Ihmiset käyttävät kalaa sekä ruokana että lemmikkinä, joten akvaariota perustetta- essa tieto on valttia. Erilaiset kalat tarvitsevat nimittäin erilaiset elinolosuhteet. Hyvä läh- tökohta on hankkia mahdollisimman suuri akvaario ja melko vähän kaloja. Näin kaloil- la on tilaa liikkua ja akvaario on helpompi pitää siistinä.

Samaan akvaarioon voi ottaa vain sellaisia kalalajeja, joilla on samanlaiset vaatimukset veden laadun suhteen.

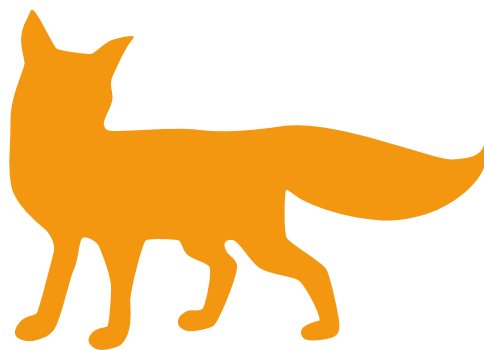
Sinikettu, häkkiin teljetty kaunotar

Sinikettu on tarhattu naali, ja toinen naalin värimuodoista. Se on kettua pienempi koiraeläin, josta on kaksi värimuotoa: napakettu ja sinikettu.

Luonnossa naali on Suomen uhanalaisin nisäkäslaji. Suomessa se metsästettiin turkiseläimenä lähes sukupuuttoon 1900-luvun alussa.

Pohjoisen tundran asukina naalin turkki on talvisin hyvin tuuhea ja paksu, joten se eristää kylmää tehokkaasti. Napaketun eli naalin turkki on talvisin valkoinen ja tuuhea, kesällä ruskeanharmaa. Siniketun turkki taas on vuoden ympäri tasan valkoinen.

Naali on pienen koiran kokoinen: sen säkäkorkeus on noin 30 cm ja se painaa alle kymmenen kiloa. Naali voi elää jopa kymmenenvuotiaaksi.

Naali on kettujen ja muiden koiraeläinten tavoin hyvin sosiaalinen, ja se elää luonnossa mielellään perhekunnissa. Sen luonnolliseen ruokavalioon kuuluu hyvin monenlaista ravintoa: se syö kaikkea suurpetojen ulosteista ja haaskoista jyrjijöihin ja kaloihin. Luonnossa naalit asuvat usein maanalaisissa luolastoissa.

Turkistarhoilla siniketut elävät ahtaissa häkeissä, joissa ne eivät juurikaan pääse toteuttamaan lajityypillisiä käyttäytymistarpeitaan.

TEKEMISTÄ KOULULAISILLE:

Pohtikaa, mihin kaikkeen käyttöön koirista on apua. Pyytäkää mahdollisuuksien mukaan jokin työkoira, esimerkiksi avustajakoira, poliisikoira tai vaikka sairaaloissa vierailleva niin sanottu kaverikoira vierailulle. Keskustelkaa eläinten jalostuksesta. Millaiset ominaisuudet aiheuttavat koirille terveysuhkia? Mille muille lajeille jalostus aiheuttaa ongelmia? Vierailkaa hyvin pidetyllä kotieläintilalla, maatilalla tai esimerkiksi eläinten turvakotina toimivassa Eläinsuojelukeskus Tuulispäässä (www.tuulispaa.org) tutustumassa eläimiin ja niiden hoitoon.

6 ELÄIMET YHTEISKUNNASSAMME

Eläimillä on iso osa yhteiskunnassamme. Ne ovat läsnä lemmikkeinä, lautasillamme ja muissa kulutushyödykkeissä. Lisäksi törmäämme eläimiin sirkuksissa ja eläintarhoissa, elokuvissa ja jopa taiteessa.

Ihminen käyttää eläimiä enemmän kuin koskaan – ja valitettavasti samalla tuottaa enemmän kärsimystä suuremmalle määrälle eläimiä kuin ikinä aiemmin yhteisen historiamme kuluessa. Tapamme asettaa lemmikkieläimet ja tuotantoeläimet eriarvoiseen asemaan on ristiriitainen. Koira ja sika ovat luultavasti yhtä älykkäitä eläimiä, ellei sika ole jopa älykkäämpi. Miksi syömme sikaa, mutta emme koiraa?

Tieto eläinten kärsimyksistä ja ymmärrys muiden pahoinvoinnista voi satuttaa meitä ja saada meidät pahoinvoiviksi. Toisaalta olemme velvoitettuja tulemaan tietoisiksi siitä, että ympärillämme on ongelmia.

Valinnoilla on väliä

Monesti ajattelemme, että eläimiä jalostetaan lähinnä ruoaksi, ja että käyttämämme eläimet ovat lihaa. Ne ovat kuitenkin paitsi lautasillamme, myös yllämme, maitolasis-samme ja untuvapeitteen täytteenä. Ruoantuotanto on bisnestä, ja jokapäiväisen leipämme tuottavat suuret yhtiöt.

Myös medialla on tärkeä rooli siinä, miten me kuluttajina näemme eläimet yhteiskunnassa. Viime aikoina muun muassa eläinten hyvinvointi maataloudessa on noussut uutisotsikoihin. Eläinten hyvinvointi liittyykin yhteiskunnalliseen kysymykseen ruoan eettisistä tuotannosta.

Valintojen henkilökohtaisuus saattaa tehdä eläinten hyvinvoinnista puhumisen vaikean keskustelunaiheen: eläinoikeuskysymysten pohtiminen tekee nimittäin monista arki-

päivän valinnoista ympäristö- ja eläinsuojeluvalintoja. Kuluttajilla on kuitenkin paljon vaikutusmahdollisuuksia, joita ei kannata vähätellä. Syylistämistä on hyvä silti välttää, oli oma mielipide mikä hyvänsä.

Eläin lautasella

Eläimet ovat näkyvä osa monen meistä ruokaympyrää, joten on tärkeää tietää, millaisista oloista ja miten ruoka lautasillemme päättyy.

Kuluttaja tulee harvoin lihatiskillä ajatelleeksi, mistä tyhjiöpakettiin pakattu, siististi leikattu ja valmiiksi marinoitu broilerin filee on peräisin (broilerihallista tuhansien lintujen joukosta), tai miten maitopurkin kylkeä koristava lehmä on viettänyt elämänsä (melko todennäköisesti päästään kytkettynä parsinavetassa).

Moni asia on suomalaisessa maataloudessa paremmin kuin useissa muissa maissa: meillä ei ole salmonellaa, kanojen nokkaa ei saa typistää, porsaiden saparoa ei saa katkaista eikä eläimille saa antaa antibiootteja ennaltaehkäisevästi.

Suomalaisessa eläintenpidossa on kuitenkin monessa asiassa vielä paljon parannettavaa verrattuna muihin maihin. Esimerkiksi parsinavetat ja emakkohäkit on jo monessa Euroopan maassa kielletty ja sikojen kastraatio tai nautojen nupoutus on tehtävä monessa maassa rauhoitettuna ja kipulääkittynä.

TIESITKÖ Vaikka tilojen määrä vähenee, syömme lihaa enemmän kuin
ETTÄ koskaan ennen. Lihankulutuksemme on kolminkertaistunut viimeisen 60 vuoden aikana elintason nousun ja tehomaatalouden myötä. Pelkästään 2000-luvun aikana suomalaisten lihankulutus on kasvanut kymmenellä prosentilla. Suomalaiset syövät vuosittain lähes 80 kiloa lihaa henkeä kohden. Lihan ja muiden eläinkunnan tuotteiden kulutuksen reilu vähentäminen olisi järkevää ainakin ilmasto-, luonnon- suojele- ja eläinsuojelusyistä.

Maatalous murroksessa

Lehmiä ei enää näy teiden varsilla, kuten aiempina vuosikymmeninä, sillä suomalainen maatalous on käynyt läpi parin viime vuosikymmenen aikana voimakkaan rakennemuutoksen. Tilojen koot ovat kasvaneet ja samalla tuotanto on erikoistunut ja automatisoitunut. Esimerkiksi lypsyrobotit tekevät maitofiloilla tänä päivänä ison osan siitä työstä,

minkä ihminen joutui aiemmin tekemään käsin. Samaan aikaan perinteiset maatilat ovat vähentyneet.

Maitotilat ovat vähentyneet eniten: kolme neljästä maitotilasta on lopettanut 1990-luvun alun jälkeen. Maatalouden rakennemuutos on kuitenkin Suomessa vielä jäljessä muuta Eurooppaa.

Entisaikoja on helppo romantisoida, mutta kaikki ei kuitenkaan ennen ollut paremmin. Modernisaatiosta on ollut apua ja se on tehnyt parannuksia eläinten hyvinvointiin. Myös esimerkiksi liittyminen EU:hun on osittain parantanut suomalaiseläinten oloja. Esimerkiksi vanhanaikaiset häkkikanalat kiellettiin vuodesta 2012 alkaen kaikissa EU-maissa, myös Suomessa.

Luomu on luonnonmukaisempaa tuotantoa

Luomutuote on luomumaatalouden tuote. Luonnonmukaisen tuotannon vaatimukset määritetään EU-lainsäädännössä. Luomuvälvonta on siihen kuuluville toimijoille maksullista.

Luomutuotteiden ja niiden lisäaineiden tulee olla pääsääntöisesti luonnonmukaisesti tuotettuja. Lannoitteita, tuholaismyrkkyjä ja esimerkiksi antibiootteja saa kuitenkin luomutuotannossakin käyttää rajoitetusti. Kaupassa myytävät tuotteet tunnistaa niistä löytyvästä Luomumerkistä. Luomumerkki voidaan myöntää viljellyille ja jalostetuille elintarvikkeille sekä luonnosta kerätyille tuotteille, jos niiden keruualue on tarkastettu luomusäännösten mukaisesti.

Luomutuotannon toimijoiden tavoitteena on asettaa luomutuotanto ekologisen ja eettisen maataloustuotannon edelläkävijäksi. Luomusääntöjen mukaan esimerkiksi sian pitää päästä ulkoilemaan jaloittelutarhaan tai laitumelle toukokuusta syyskuuhun, emakoiden pitäminen porsitushäkeissä on kiellettyä ja karsinatilaa on tuplasti tavallista enemmän. Luomukriteereissäänkin on eläinten hyvinvoinnin osalta paljon parantamisen varaa, sillä luomukaan ei ole erityisesti eläinten hyvinvointia ajatellen rakennettu järjestelmä.

Luomutoimintaa on vielä Suomessa verrattain vähän, vaikka kaupallista potentiaalia luomutuotteille löytyykin yhä enemmän. Esimerkiksi luomusikataloja on Suomessa vain kymmenkunta ja niillä on sikoja alle 3 000. Siihen, että kuluttajat saisivat luomusikaa tavallisen marketin kylmätiskiltä, onkin vielä pitkä matka.

Evira valvoo maataloutta

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira ohjaa ja valvoo keskushallinnon viranomaisena eläinsojeluain täytäntöönpanoa ja noudattamista. Eviralla ei ole oikeutta tehdä tarkastuksia tuotantotiloille, vaan aluehallintavirastojen alaisuudessa toimivat eläinlääkärit tekevät nämä tarkastukset. Eviran tehtävänä on ohjata, kehittää ja valvoa tätä työtä.

Evira ei kuitenkaan tilastoi esimerkiksi teurastamoilla havaitsemiaan epäkohtia ja eläin-suojeluongelmia valtakunnallisesti, joten sillä ei ole kattavia tietoja ongelmien määrästä tai laadusta.

TIESITKÖ Eviran raportti eläinten hyvinvoinnin valvonnasta 2015 paljasti **ETTÄ** laiminlyöntejä eläinten pidossa lähes joka neljännellä tarkastetulla tuotantoeläintilalla. Laiminlyöntien osuus on ollut usean vuoden ajan samalla tasolla. Tarkastetuista turkiseläintiloista lähes puolella havaittiin puutteita. Laiminlyönnit liittyivät eläinten olosuhteisiin.

Sikoja kasvatetaan lihan takia

Suomalainen syö noin 35 kiloa sianlihaa vuodessa. Suomessa sianlihan tuotanto kasvoi pitkään 2000-luvulla, mutta viime aikoina se on kääntynyt laskuun. Lihaskalassa asuu noin 1 260 sikaa kerrallaan, emakkosikalassa, jossa porsaita kasvatetaan, on keskimäärin alle 60 emakkoa. Yleisin sikalatyyppi Suomessa on osittainen rakolattiasikala, joka on helppo pitää siistinä.

Lain mukaan sikojen saatavilla on oltava jatkuvasti riittävä määrä tonkimis- ja tutkimismateriaalia kuivikkeeksi ja emakolle pesänrakennusmateriaaliksi. Kuivike voi olla olkea, heinää, turvetta, kutterilastua tai paperia. Se, kuinka paljon kuiviketta lopulta annetaan, riippuu sikaloiden lannanpoistojärjestelmästä. Suuri kuivikkeen määrä saattaa tukkia lannanpoistojärjestelmän rakolattiasikalassa. Usein kuivikkeiden määrä onkin hyvin vähäinen.

Sika ei viihdy pienessä häkissä

Sikojen yleisimmät hyvinvointiongelmat liittyvät tonkimismateriaalin puutteeseen, porsaskuolleisuuteen, karjuporsaiden kastointiin ilman kivunlievitystä sekä ahtaisiin tiloihin. Esimerkiksi häkissä porsivien emakoiden vähäinen liikkumatila ja tonkimismateriaalin puute estävät emakoita toteuttamasta sisäsyntyistä pesänrakennustarvettaan. Yleinen ongelma on myös hännänpurenta, jossa sika puree karsinatoverinsa häntää. Hännänpurenta aiheuttaa sialle kipua, tulehduksia sekä vähentää kasvua. Hännänpurenta liittyy yleensä sian heikentyneeseen terveydentilaan ja stressiin.

Sika tarvitsee tilaa sosiaaliseen käyttäytymiseensä. Tilan puute ja toisilleen vieraiden sikojen yhdistäminen ryhmiksi voi sikalan rajallisessa elinympäristössä johtaa yhteenottoihin sikojen välillä. Riittävän pieni eläinmäärä auttaa sikoja jakamaan karsinan eri toiminta-alueisiin ja mahdollistaa arkojen eläinten piiloutumisen. Ruokintatilan riittävyys vähentää kilpailua rehusta.

Kastrointi on kivulias toimenpide

Karjuporsaat eli urosporsaat kastroidaan, jotta niiden lihaan ei kehittyisi karjunhajua. Kastrointi suoritetaan tekemällä viilto porsaan ihoon, vetämällä kivekset ulos ja leikkaamalla tai vetäisemällä siemenjohtimet poikki. Toimenpide on porsaille kivulias.

Voimassa oleva eläinsuojelulaki ei velvoita kivunlievitykseen kastraation yhteydessä, kun kastroitava porsas on alle kahdeksan päivän ikäinen. Aikaisemmin toimenpide tehtiin kokonaan ilman kivunlievitystä. Vuonna 2011 tuli voimaan lakimuutos, jonka jälkeen eläinlääkäri on voinut luovuttaa tiloille kipulääkettä kastrointia varten. Nykyään suuret teurastamot velvoittavat sopimustilojaan käyttämään kipulääkitystä, mutta kipulääke lievittää vain toimenpiteen jälkeistä kipua.

Eläinsuojelulakia uudistetaan parhaillaan. Eläinsuojelujärjestöjen yhtenä tavoitteena on saada uuteen lakiin pakollinen puudutus tai rauhoitus sekä riittävä kivunlievitys ja lopulta luopua kirurgisesta kastraatiosta kokonaan. Uudistuvaan eläinsuojelulakiin voi tutustua tarkemmin osoitteessa www.elainlaki.fi.

Nauta on ihmiselle maitokone

Suomessa on noin 9 700 maitotilaa, ja keskimäärin maitotilalla asuu noin 28 lehmää. Maidontuotto vaatii lehmältä toistuvaa vasikointia, joten lehmät tiineytetään eli saateetaan raskaaksi noin kerran vuodessa.

Lehmästä ei heru tasaisesti maitoa, vaan tuotanto on suurimmillaan, kun poikimisesta on kulunut noin kuukausi. Tällöin maitoa tulee noin 30 litraa, parhaimmillaan jopa 70 litraa päivässä. Kun edellisen vasikan syntymästä on kulunut noin kahdesta viiteen kuukautta, lehmä siennetään uudelleen. Maidontuotanto hiljenee ja se lopetetaan pari kuukautta ennen uuden vasikan syntymää.

Nykypäivänä lehmästä saadaan yhä enemmän maitoa tehokkaampien tuotantomenetelmien ja jalostuksen ansiosta. Vielä sata vuotta sitten suomalainen lehmä tuotti noin 1 500 litraa maitoa vuodessa. Vuonna 2013 määrä oli jo 8 800 litraa. Tehokkuus on vaikuttanut kuitenkin myös nautojen hyvinvointiin: lehmien ontuminen, utaretulehdukset ja hedelmällisyysongelmat ovat lisääntyneet.

Ylijäämät lihaksi

Suomalainen lehmä poistetaan tuotannosta ja teurastetaan keskimäärin noin viisivuotiaana. Sen elämän pituus riippuu usein lehmän tehokkuudesta: parhaiten lypsävät saavat elää jopa 20-vuotiaiksi.

Valtaosa kaupoissa myytävästä suomalaisesta naudanlihasta on kuitenkin maidontuotannosta poistettuja lypsylehmiä ja lypsylehmille syntyneitä sonneja. Jos lehmä ei

saa vasikkaa tai sen maidontuotanto on olematonta, sen tie käy teurastamolle. Luis-ta, suolista ja jätteistä tehdään gelatiinia eli liivatetta, jota käytetään muun muassa irtokarkkien valmistuksessa.

Lehmävasikoista kasvaa uusia lypsylehmiä ja sonnivasikoista lihanautoja. Sonnit kasvatetaan joko maitotilalla tai ne myydään lihantuotantoon erikoistuneille tiloille.

Lihakarjaa kasvatetaan myös erillään maidontuotannosta. Tällöin maatilalla on emolehmiä, jotka poikivat keväisin. Näitä emolehmiä ei lypsetä, vaan ne imettävät vasik-kojaan kesän laitumella. Syksyllä vasikat vierotetaan emosta ja kasvatetaan runsaan vuoden ikäisiksi. Ennen teurastusta ne painavat jopa 600 kiloa.

Vajaa puolet nautoista kiinni parressa

Nauta tarvitsee liikuntaa pysyäkseen terveenä. Kaikki naudat eivät kuitenkaan saa kävellä navetassa vapaasti. Vajaa puolet Suomen lehmistä elää parsinavetoissa, joissa ne seisovat jopa kymmenen kuukautta vuodessa rivissä kaulastaan kiinni. Parsinave-tassa lehmät mahtuvat seisomaan ja makaamaan, mutta eivät liikkumaan. Paikalla oleminen myös rajoittaa myös muun muassa eläimen mahdollisuutta seurustella mui-den nautojen kanssa. Pihattonavettojen, joissa naudat pääsevät liikkumaan vapaam-min, määrä kasvaa jatkuvasti.

Kananmunat kennoon

Kanoja kasvatetaan munien vuoksi: suomalaiset syövät kananmunia keskimäärin alle kymmenen kiloa vuodessa. Munia tuottavassa kanalassa on noin 10 000 kanaa, ja suurimmissa suomalaisissa kanaloissa kanoja voi olla 130 000 useisiin eri halleihin jaettuna. Suomessa oli vuoden 2012 alussa noin 350 tehokanala. Näistä virikehäkkikanaloita on 61 prosenttia, lattiakanaloita 31 prosenttia ja luomukanaloita neljä prosenttia. Koska lintuja on paljon, kanojen hoitaminen yksilöinä ei ole kannattavaa. Eläimen arvo on pie-ni ja yhdessä hallissa on tuhansia eläimiä. Kun kana on muninut runsaan vuoden ajan, se lopetetaan hiilidioksidilla.

Puolet kuoriutuvista poikasista on kukkoja, puolet kanoja. Koska kukkoja ei tarvita munantuotannossa, ne lopetetaan hiilidioksidilla ja murskataan eläinten rehuksi jo pian kuoriu-tumisen jälkeen.

Erilaisia kanaloita

Suomessa kanoja asuu hyvin erilaisissa kanaloissa: toiset viet-tävät koko elämänsä pienissä häkeissä, toiset pääsevät ulkoilemaan. Kaupassa myytävät kananmunat on merkitty nu-meroilla, joista selviää, millaisissa oloissa kanat ovat eläneet.

- 0** – Luomukanala, jossa kanat ovat vapaasti hallin lattialla ja pääsevät kesäisin ulkoilemaan. Luomukanat ruokitaan luomurehulla, jonka tuotannossa ei ole käytetty keinotekoisia lannoitteita tai torjunta-aineita. Hallissa saa olla korkeintaan 3 000 lintua.
- 1** – Ulkokanala, jossa kanat pääsevät ulkotarhaan ympäri vuoden. Sisällä hallissa niillä on samanlaista kuin lattiakanalassa.
- 2** – Lattiakanala, jossa linnut ovat vapaana hallin lattialla. Yhdessä hallissa voi olla jopa yli 10 000 lintua.
- 3** – Häkkikanala, jossa kanat elävät niin kutsutuissa virikehäkeissä. Häkkejä on pitkä rivi hallin päästä päähän kolmessa kerroksessa. Yhden neliömetrin alueella voi olla jopa 13 kanaa.

Broilerintuotanto on nuori elinkeino

Broilereita kasvetaan lihan vuoksi Suomessa noin 190 tilalla. Broilerintuotanto on suhteellisen nuori elinkeino, sillä broileria on myyty kaupoissa vasta muutaman kymmenen vuoden ajan. Suomessa teurastetaan vuosittain noin 55 miljoonaa broileria, ja syömme broileria noin 18 kiloa vuodessa.

Broileriksi kutsutaan lihatuotantoon jalostettua kanaa. Suomalaiset broilerit ovat maailman suurimman broilerijalostajan, skotlantilaisen Aviagenin jalostamia Ross 508- tai pienempiä Ross 308 -hybrideitä. Suomeen linnut tuo Suomen Broiler -yhtiö, jolla on käytännössä ollut monopoli Ross-broilerihybridin tuontiin vuodesta 1982. Broilerit lennätetään päivän ikäisinä Skotlannista, jonka jälkeen ne ovat 12 viikkoa karanteenissa. Tämän jälkeen ne alkavat tuottaa munia, joista kuoriutuu niin sanottu vanhempainsukupolvi. Näiden kukot ja kanat kasvatetaan 18 viikon ikäisiksi, jonka jälkeen ne teurastetaan lihaksi. Tällöin lintu painaa noin 1,8 kg.

Broileria on usein vaikea suhteuttaa muihin tuotantoeläimiin, sillä eläimet elävät suljetuissa halleissa, emmekä kuluttajina näe niitä.

Broileri kasvaa liian nopeasti

Broilerit kasvavat nopeammin kuin tavalliset kanat, ja niistä tulee myös serkkujaan lihaksikkaampia. Nopea kasvu ei ole hyväksi broilereiden terveydelle: lihasmassan lisäntyessä sydän, keuhkot ja erityisesti lintujen jalkojen luut eivät ehdi kehittyä tarpeeksi nopeasti. Loppuvaiheessa kivut pakottavat ne kyyhöttämään maassa.

Koska broilereille on jalostettu isot rintalihakset, niiden vartalon painopiste on siirtynyt eteenpäin ja linnun kinnerniveliin kohdistuva rasitus on voimakkaampi. Tämä myötävaikuttaa jalkavaurioiden esiintymiseen. Broilerit ovat myös alttiita muun muassa sydänkuolemille. Sen syynä on sydämen lähellä olevan valtimon repeytyminen, joka tapahtuu nopean kasvun sytämeeen ja keuhkoihin kohdistaman rasituksen seurauksena.

Broilerit saavat olla hallissa vapaina, mutta tilanahtaus estää niiden normaalin käyt-
täytymisen: yhdellä neliömetrillä voi olla parikymmentä broileria ja yhden linnun käyt-
töön jää alle A4-paperiarkin verran liikkumatilaa.

TEKEMISTÄ KOULULAISILLE:

Tutustukaa Yleisradion tuottamaan Kana nimeltä Ross -sivustoon (beta.yle.fi/ross508/).
Vertailkaa, miten broileri eroaa kanasta.

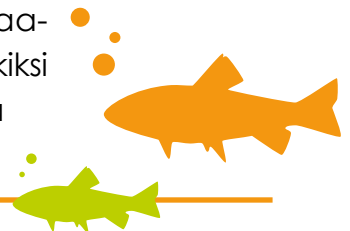
Kala, ruokapöydän lempiherkku

Siinä, missä ravitsemussuositukset kiinnittävät huomiota lihan liialliseen syömiseen, ka-
laa suositellaan usein syömään aiempaa enemmän. Suomessa viljellään vuosittain noin
12 miljoonaa kiloa ruokakalaa. Suurin osa, jopa 95 prosenttia, viljellystä kalasta on kir-
jolohta. Toiseksi eniten viljellään siikaa, noin miljoona kiloa vuosittain.

Useimmat kaupoissa myytävistä kaloista ovat eläneet elämänsä vapaina luonnossa.
Nämä kalat ovat peräisin ammattikalastajilta, jotka kalastavat suuria määriä kerral-
laan. Tällöin kaloja ei ole voitu tainnuttaa, vaan ne ovat joutuneet kuolemaan hitaasti
tukehtumalla.

Kasvatetulla kalalla, kuten kirjolohella, kuolema on yleensä nopea, mutta ne ovat viet-
täneet elämänsä ahtaissa oloissa. Kalanviljely myös kuormittaa vesistöjä ja siten muuta
ympäristöä ravinnepäästöillään.

TIESITKÖ Myös ammattikalastus voi olla haitallista ympäristölle, sillä mo-
ETTÄ nia merikaloja on kalastettu liikaa. Esimerkiksi turskaa ja tonnika-
laa kalastetaan niin paljon, että jos sama tahti jatkuu, niitä ei
pian riitä kalastettaviksi. Vastuullinen kuluttaja tarkastaa-
kin ruokakaupassa ostamansa kalan alkuperän. Esimerkiksi
WWF:n kalaopas osoitteessa [wwf.fi/kalaopas/](https://www.wwf.fi/kalaopas/) auttaa
tekemään vastuullisia valintoja kalatiskillä.

Suomessa on noin 200 kalankasvattajaa. Näistä suurin osa on keskittynyt Ahvenanmaalle ja Saaristomerelle.

Tie lihaksi käy teurastamon kautta

Tuotantoeläimet päätyvät kaupan myyntihyllyihin teurastamon kautta. Eläimet kuljetetaan tiloilta teurastamoille, ja matkat saattavat olla pitkiä. Mitä pidempi matka, sen stressaavampi kokemus kuljetus on eläimelle. Myös lastaustilanne kuljetusautoon sekä kuljetuskuorman purku stressaavat eläimiä. Esimerkiksi broilereiden yleisin kuolinsyy kuljetuksen aikana on sydänvika. Osasy syy tähän on se, että broileri on muutenkin altis sydänvikoille. Matkalla kuolleet eläimet eivät päädy ruoaksi, vaan niistä syntyy jätettä.

Suomen eläinsuojelulaki määrää kaikki eläimet tainnutettaviksi ennen teurastusta, ainoastaan omaan kulutukseen siipikarjaan kuuluvan linnun saa teurastaa ilman tainnutusta. Broilerit tainnutetaan hiilidioksidilla tai sähköllä, naudat pulttipistoolilla. Sähkötainnutuksessa linnut ripustetaan jaloistaan ripustuskoukkuihin, ja niiden päät osuvat veteen, johon johdetaan sähköä. Vasta tämän jälkeen niiden kurkku leikataan auki ja liha päätty leikattavaksi.

Turkistarhaus on nuori elinkeino

Toisin kuin muu maatalous, turkistarhaus on suhteellisen nuori elinkeino: sitä on harjoitettu Suomessa alle sadan vuoden ajan. Turkiseläinkantaa on täydennetty myös suoraan luonnosta aina 1990-luvulle asti.

Suomessa kasvatetaan vuosittain noin neljä miljoonaa turkiseläintä. Yleisimmät lajit ovat sinikettu eli naali, hopeakettu eli kettu ja minkki. Lisäksi turkistarhoilla tarhataan jonkin verran supikoiria, soopeleita, hillereitä sekä kaneja.

Viime aikoina turkistarhojen määrä on laskenut merkittävästi Suomessa, ja turkistarhoja on tällä hetkellä noin tuhatkunta. Esimerkiksi 1980-luvulla niitä oli kuusinkertainen määrä.

Turkisalan työllisyysvaikutuksista on useita eriäviä näkemyksiä. Suomi on kuitenkin maailman suurin ketunnahkojen tuottajamaa, ja minkinnahkojakin Suomessa tuotetaan merkittävä määrä. Käytännössä turkistarhaukseen käytetään Suomessa vuosittain noin kolme miljoonaa kuollutta eläintä.

Pienet häkit eivät tarjoa virikkeitä

Turkiseläimiä kasvatetaan yleensä niin kutsutuissa varjotaloissa. Lain mukaan ketuilla ja supikoirilla on oltava häkissä tilaa 0,8 neliömetrin verran, minkeillä 0,25 neliometriä eläintä kohden. Häkit ovat verkkopohjaisia, jotta ne on helppo siivota, ja ainakin poikivilla emoilla on oma pesäkoppinsa.

Käytännössä turkiseläimet elävät ahtaissa häkeissä, joissa niiden ympäristö on virikkeetön ja joissa ne eivät voi juurikaan liikkua eivätkä saalistaa, liikkua ja nukkua talviunta, eli toteuttaa lajityypillistä käyttäytymistään. Turkistarhahäkin tila saattaa olla miljoonasosa eläimen lajityypillisestä elintilasta.

Koska virikkeitä ja luonnonmukaisia olosuhteita ei ole tarjolla, turkistarhojen eläimet ovat usein häiriintyneitä. Niillä esiintyy stereotyyppistä häiriökäyttäytymistä, ja ne voivat myös purra itseään tai lajitovereitaan – tai jopa syödä häkkiverinsa.

Esimerkiksi kettujen elinpiiri on luonnossa useita neliökilometrejä ja ne liikkuvat paljon. Sama koskee minkkejä, joiden reviiriin voi kuulua myös useita kilometrejä rantaviivaa. Samoilla eläimillä on esimerkiksi eläintarhoissa huomattavasti leppoisammat olosuhteet: eläintarhassa ketuille vaadittava tila on tuhat neliometriä kahta perheryhmää kohden.

Elämä turkistarhalla

Turkiseläimen elämä alkaa yleensä keväällä. Ne saavat elää noin puolivuotiaiksi, jolloin niiden turkki on tuuheimmillaan. Jalostuksessa käytettäviä eläimiä pidetään elossa kolmen–neljän vuoden ikään asti.

Turkiseläimet lopetetaan yleensä sähköllä, minkit hiilimonoksidilla. Sähköllä tapettaessa virta johdetaan eläimen vartalon läpi elektrodeilla, joista toinen on sen suussa ja toinen peräaukossa. Hiilimonoksidilla tapettaessa eläin pudotetaan laatikkoon, johon kaasu johdetaan. Tämän jälkeen eläin nyljetään, ja lopulta sen nahasta syntyy esimerkiksi osa takkia tai takin karvareunus.

Ympäristöongelmia

Turkistarhaus aiheuttaa paitsi kärsimystä tarhattaville eläimille, myös ongelmia ympäristölle. Kun turkiseläinten lanta kertyy häkkien alle, rehevöittäviä ja happamoittavia yhdisteitä pääsee vapautumaan ympäristöön. Tällöin muun muassa vesistöt pilaantuvat ja alueen puusto vaurioituu.

Turkis ei ole ekotuote: tarhakasvatetun aidon turkiksen tuotanto aiheuttaa moninkertaisesti suuremman ympäristörasituksen kuin vastaavan tekoturkiksen valmistus.

TEKEMISTÄ KOULULAISILLE:

Pohtikaa vaihtoehtoja turkisten käyttöön sekä turkistarhauksen etiikkaa. Miksi kotikoiran, eläintarhassa asuvan koiraeläimen ja turkistarhassa asuvan ketun elinolosuhteet voivat lain mukaan erota niin paljon toisistaan?

Koe-eläimet ihmisen mallina

Yhdysvaltalaispsykologi **Harry Harlow** tutki 1900-luvun puolivälissä emosta erottamisen ja sosiaalisen eristämisen vaikutuksia apinoihin. Varsin kyseenalaisten ja julmien eläinkokeiden avulla hän onnistui osoittamaan kosketuksen ja kontaktin merkityksen kasvuvaiheessa oleville kädellisille, kuten ihmisille.

Koe-eläimiä käytetään tutkimuksissa edelleen ihmisen mallina. Eläinkokeita tehdään myös, koska niitä pidetään tärkeänä osana lääketieteellistä tutkimusta. Esimerkiksi lääkkeiden ja muiden kemikaalien turvallisuustutkimukset edellyttävät eläinkokeita. Todellisuudessa ihmisten ja käytettävien eläinlajien biologiset erot ovat niin suuria, ettei koe-eläimillä saatuja tuloksia voida usein soveltaa suoraan ihmisiin. Koe-eläimiä on Suomesakin satoja tuhansia.

Koe-eläimiä on Suomessakin satoja tuhansia

Suomessa tehdään vuosittain eläinkokeita sadoilla tuhansilla, jopa 650 000 eläimellä. Maailmanlaajuisesti eläinkokeisiin käytetään samanaikaisesti useita kymmeniä miljoonia eläimiä. Eläinkokeita tekevät pääasiassa yliopistot, lääketehaat, valtion laitokset sekä muut yritykset ja tutkimuslaitokset.

TIESITKÖ EU-direktiivi kielsi eläinkokeiden käytön kosmetiikassa vuonna 2013, joten eläinkokein testattu kosmetiikka on kielletty EU-alueella. Kielto ei kuitenkaan ole aukoton eikä sille ole asetettu kunnollista valvontaa.

Suomessa eläimiä käytetään eniten biologiseen perustutkimukseen. Eläimillä testataan lisäksi muun muassa hoitomenetelmiä, lääkkeitä, kotitalouskemikaaleja, torjunta-aineita, ruoan lisäaineita sekä tupakka- ja alkoholituotteita. Lääketieteelliseen tutkimukseen koe-eläimistä käytetään vain noin viidesosa.

Koe-eläimiä käytetään myös opetustarkoituksissa. Suomessa yleisimmät koe-eläimet ovat hiiri, rotta ja kala, mutta eläinkokeissa käytetään myös muun muassa kaneja, marsuja, koiria, sikoja ja jopa kanoja.

Osa kokeista on täynnä tuskaa

Koe-eläinten käyttö voi tarkoittaa verikokeiden ottamista koiralta, eläinten käyttäytymisen seuraamista tietyissä olosuhteissa tai jotain aivan muuta: osassa eläinkokeita eläimille voidaan aiheuttaa esimerkiksi kivuliaita sairauksia ja infektoita, palovammoja, sähköiskuja, alkoholismia, myrkytyksiä sekä vakavaa ja pitkäaikaista stressiä. Voimakasta kipua aiheuttavia kokeita voidaan tehdä myös ilman kivunlievitystä. Lisäksi koe-eläimille aiheutuvaa kärsimystä pahentavat eläinten usein ahtaat ja virikkeettömät elintilat. Esimerkiksi hiiret eivät pysty kiipeilemään, kanit eivät mahdu kunnolla ojentautumaan eivätkä koirat pääse välttämättä kenneltiloista ollenkaan ulkoilemaan.

Vaihtoehtoisia menetelmiä saatavilla

Eläinkokeiden sijaan on mahdollista kehittää ja käyttää inhimillisempiä ja luotettavampia tutkimusmetodeja.

Yleisimpiä eläinkokeita korvaavia vaihtoehtoisia menetelmiä ovat kudosisviljelmät, tietokonemallien käyttö, kemiallisfysikaaliset menetelmät, kivuntunnon kehitysmättömien eliöiden käyttö sekä vapaaehtoisilla ihmisillä tehtävä tutkimus. Vaihtoehtoisilla menetelmillä voidaan usein tutkia myös sellaisia ilmiöitä, joita ei eläinkokein voida saada selville.

TEKEMISTÄ KOULULAISILLE:

Demonstroikaa, miten suuri tila erilaisissa kanaloissa on kanaa kohden: rajatkaa luokkaan esimerkiksi neliömetrin kokoinen alue, jolle siirrätte 13 A4-koon (noin yhden munijakanan koon) kokoista paperiarkkia. Pohtikaa, miten linnut pääsevät toteuttamaan lajinmukaisia käyttäytymistarpeitaan erilaisissa oloissa. Vertailkaa kaupan kalatiskistä löytyviä kalalajeja. Miten mikäkin niistä on päätynyt myyntiin? Millaiset kalalajit kuuluvat vastuullisen kuluttajan ruokapöytään? Tutustukaa WWF:n kalaoppaaseen. Selvitäkää, mitä Luomu tarkoittaa. Entä mikä on Evira tai eläinsuojeluviranomainen? Pohtikaa turkistarhausta elinkeinona. Millainen on turkistarhatun eläimen elämä? Pohtikaa eläinkokeiden etiikkaa. Tutkikaa, millaisia vaihtoehtoja eläinkokeille on olemassa.

7 ELÄIMET VIIHTEESSÄ

Eläimiä on kautta aikain kesytetty, palvottu ja syöty, mutta myös katseltu ja ihmetelty. Niinpä niitä on myös pidetty esillä ja käytetty viihteessä. Jo Rooman valtakunnassa näytteille tuotiin lukuisia määriä eksoottisia afrikkalaisia eläimiä, ja esimerkiksi leijonia ja kuolemaantuomittuja usutettiin taistelemaan toisiaan vastaan näytöksissä.

Esineellistämisellä on ollut vankka suosio, sillä vielä 1800-luvulla ihmistenkin pitäminen näytteillä oli tavallista. Samaan aikaan yksityiset, suuren suosion saavuttaneet eläintarhat ilmensivät lähinnä omistajiensa turhamaisuutta. Monet eläinviihteen muodot olivat julmia ja perustuivat eläinten naurunalaisiksi tekemiseen tai suoraan räähkäämiseen.

Tänä päivänä näemme eläimiä paitsi eläintarhoissa, myös esimerkiksi valkokankaalla. Se, miten eläimet esitetään elokuvissa, vaikuttaa usein myös suhtautumiseemme niihin: Lassie palaa kotiin -elokuvat kasvattivat skotlanninpaimenkoirien eli collieiden suosion ennennäkemättömiin mittoihin, ja Beethoven-elokuvat nostivat myöhemmin bernhardinkoerien suosiota. Disney-elokuvia taas on usein syytetty eläinten inhimillistämisestä.

Sirkus tuo eläimet ihmeteltäviksi

Teltassa raikaa iloinen musiikki ja areenalla juokseva koira esittää temppuja. Pitkät perinteet omaava sirkus on yhä monen lapsen ja nuoren ihailema show, jota tullaan katsomaan koko perheen voimin.

Suomessa villieläinten käyttö sirkuksissa on kiellettyä merileijonia lukuun ottamatta, mutta esimerkiksi Yhdysvalloissa ja Venäjällä leijonankesytykset sekä erilaiset norsuesitykset ovat sallittuja. Perinteiseen sirkukseen kuuluvat Pohjoismaissa hevos-, merileijona-, kissa- ja koiranumerot.

Sirkuksessa eläimiä kuljetetaan jatkuvasti paikkakunnalta toiselle ja jopa maasta toiseen. Kuljettaminen saattaa aiheuttaa eläimelle tarpeetonta stressiä.

Eläintarha tuo eläimet esille

Modernin eläintarhan idea juontaa juurensa 1800–1900-luvun vaihteeseen Hampurin eläintarhaan. Tuolloin kaltereiden ja häkkien tilalle rakennutettiin keinotekoisia jyrkän-teitä ja vuoria.

Tänä päivänä eläintarhan tulee jo eläinsuojelulain mukaan edistää luonnonvaraisten eläimistön suojelua sekä antaa yleisölle tietoa näytteillä pidettävistä lajeista ja niiden luonnollisista elinolosuhteista.

Eläintarhoiksi luokitellaan usein myös sellaisia keskuksia, jotka eroavat perinteisistä eläintarhoista. Esimerkiksi myös akvaarioiden ja delfinaarioiden voidaan katsoa täyttävän osan eläintarhan tunnusmerkeistä.

Moni eläintarha tekee tutkimustyötä

Yksi eläintarhojen merkittävimmistä tehtävistä on eläintieteellisen tutkimuksen tekeminen. Tutkimustyötä varten on perustettu monia järjestöjä, joista ensimmäinen ja tunnetuin on Lontoon eläintieteellinen seura, joka on tehnyt tutkimusta Lontoon eläintarhas- sa jo 1800-luvulta saakka.

Monet eläintarhat ovat viime vuosikymmeninä alkaneet osallistua aiempaa enemmän uhanalaisten lajien suojeluhankkeisiin. Tarhaamalla on onnistuttu pelastamaan joitakin eläinlajeja, jotka olisivat muuten kulleet sukupuuttoon, kuten visentti ja przewalskinhevonen. Uhanalaisia eläimiä yritetään saada eläintarhoissa lisääntymään vankeudessa ja niitä pyritään tämän jälkeen siirtämään takaisin luontoon.

Vaikka eläintarhat ovatkin onnistuneet eri eläinlajien suojelutyös- sä, niiden olemassaolo ei ole aina täysin perusteltua. Pohjim- milltaan eläintarhat ovat yhä olemassa meitä ihmisiä var- ten, ja ne lähinnä tyydyttävät tirkistelyntarvettamme ja toimivat viihdytyskeskuksina. Vaikka eläintarhoissa asuvien eläinten olot ovatkin huomattavasti parantuneet menneis- tä vuosista, eivät niissä asuvat villieläimet pääse viettämään läheskään niin lajityypillistä elämää kuin niiden toivoisi viettävän.

Delfinaariot, tutkimuskeskuksia ja sirkusviihdettä

Delfinaarioissa suosittuja pullokuonodelfiinejä nähtiin ensi kerran 1900-luvun alussa New Yorkissa. Pari vuosikymmentä myöhemmin huomattiin, että del- fiinit on mahdollista opettaa tekemään temppuja. Varsinaisen delfinaario- bisneksen alku koettiin 1960-luvulla, kun Flipper-elokuva ja -tv-sarja sai ame- rikkalaiset innostumaan delfiineistä.

Flipperiä esittäneet delfiinit kouluttanut **Ric O'Barry** on myöhemmin sanonut, että Flipper oli sekä parasta että pahinta, mitä delfineille on tapahtunut: sarja toi ne ihmisten tietoisuuteen ja delfinaariobisnes alkoi kukoistaa. Yhä useampi delfiini päätyi loppuiäksi altaaseen. Maailmassa on tällä hetkellä yli sata delfinaariota ja satoja, ellei tuhansia, vankeudessa eläviä delfineitä. Suomessakin delfineitä pääsi pitkään ihmettelemään Tampereella sijaitsevassa Särkänniemen delfinaariossa.

Vaikka delfinaariot ovat usein brändänneet itsensä tutkimuskeskuksiksi, ne muistuttavat huomattavassa määrin sirkuksia. Delfiinien elintila on luonnossa monikertaisesti suurempi kuin vankeudessa.

Maailmalla voi törmätä vaikka mihin

Matkaillessa saattaa törmätä sellaisiin eläinten viihdekäytön muotoihin, joita ei voi kuvitellakaan Suomeen. Usein turisteille tarjotaan esimerkiksi mahdollisuutta valokuvauttaa itsensä villieläinten pentujen kanssa. Totuus söpön leijonanpennun takana saattaa kuitenkin olla karu: pennut voivat olla huumattuja, ja niiden kasvaessa suuremmiksi niistä hankkiudutaan eroon, kun niille ei ole enää käyttöä. Luonnonvarainen eläin ei myöskään usein nauti ihmisen kosketuksesta, vaikka siltä näyttäisikin.

Kameleilla ja norsuilla ratsastaminen on yleinen vetonaula monessa lomakohteessa. Norsu kyllä jaksaa kantaa painaviakin lasteja, mutta norsujen koulutusmenetelmät ovat usein vähintäänkin kyseenalaisia. Norsuja on perinteisesti kesytetty ja koulutettu väkivaltaisilla menetelmillä esimerkiksi teräaseita apuna käyttäen, ja perinne elää yhä vahvana.

Erilaiset eläintappelut kuten härkätaistelut, kukkotappelut ja koirien usuttaminen karhujen kimppuun ovat joissakin maissa yhä luvallista huvia. Myös esimerkiksi rodeoon liittyy paljon eläinten julmaa kohtelua: hevoset tai naudat saadaan hyppimään ja vauhkoutumaan kivuliaiden piikkien avulla.

Valinnoilla voi vaikuttaa

Fiksu matkailija välttää eläinten kaupalliseen viihteeseen käyttäviä paikkoja ja palveluita. Eksoottisiin eläimiin voi tutustua esimerkiksi sellaisten dokumenttielokuvien kautta, joissa eläimiä on kuvattu niiden luonnollisissa ympäristöissä ja ne käyttäytyvät lajilleen tyypillisesti.

Luonnonvaraisia eläimiä voi käydä katsomassa esimerkiksi loukkaantuneita eläimiä hoitavissa keskuksissa, joiden tavoitteena on palauttaa eläimet takaisin luontoon. Tällaisten keskusten toiminta tapahtuu yleensä eläinten eikä maksavien asiakkaiden ehdoilla. Kohteet ja aktiviteetit, joissa pääsee koskettamaan luonnonvaraista eläintä, kannattaa jättää väliin.

Eläimiä käyttävien sirkustenkin sijaan on parempi suosia sellaisia sirkuksia, jotka ovat sitoutuneet eläimettömiin näytöksiin.

TEKEMISTÄ KOULULAISILLE:

Pohtikaa sirkuksen, eläintarhan ja delfinaarioiden eroja. Millaisissa olosuhteissa näissä asuvat eläimet elävät? Millaisiin hyvinvointiongelmiin sirkuseläin, eläintarhassa asuva eläin tai delfinaariossa asuva delfiini voi törmätä? Pohtikaa, millaisissa paikoissa ja miten eksoottisiin eläimiin kannattaa tutustua. Miten lomamatkalla voi toimia paikallisten eläinten hyväksi?

8 VAIKUTTAMISEN KEINOJA ON PALJON

Eläinten hyvinvointia voi pyrkiä parantamaan lukuisin keinoin. Askel kohti parempaa maailmaa ja eläinten parempaa hyvinvointia alkaa pienistä teoista. Jokainen voi vaikuttaa eläinten hyvinvointiin ja eläinsuojeluasioihin pohtimalla omia kulutustottumuksiaan ja valintojaan. Joku ryhtyy kasvisyöjäksi, joku päättää lopettaa turkissomisteiden käytön ja joku toinen jättää delfinaariovierailun väliin etelänmatkallaan. Pienilläkin teoilla on väliä.

Liittymällä eläinsuojelujärjestöön voi myös vaikuttaa eläinten oloihin. SEY Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto sekä sen jäsenyhdistykset auttavat vuosittain tuhansia eläimiä. Eläinsuojelua voi edistää myös levittämällä tietoa ja vaikuttamalla asenteisiin. Yksi tehokas vaikuttamisen keino on yhteydenpito poliittisiin päättäjiin. Eläinten hyvinvointia voi lisäksi edistää kotoa käsin esimerkiksi jakamalla eläinten hyvinvointitietoutta sosiaalisessa mediassa. Myös yleisönosastokirjoitukset ovat nopea ja maksuton tapa saada eläinsuojelulle julkisuutta. ■

9 LÄHTEITÄ JA LUKUVINKKEJÄ

SEY Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto: www.sey.fi
SEY ja Animalia: Paras laki eläimille: www.elainlaki.fi

SEY:n eläinten viikon tietosivut,
joissa luettavaa sekä lisätehtäviä:

sikatieto.fi
lemmikitieto.fi
kanatieto.fi
kissatieto.fi
nautatieto.fi
koiratieto.fi
hevostieto.fi
hevoseni.fi

- Aaltola, Elisa ja Keto, Sami (toim.):
Eläimet yhteiskunnassa. Into, 2015.
- Animalia: www.animalia.fi
- Animalia ja Luonto-Liitto: Ympäristönsuojelu ja eläinten oikeudet -vaikuttamisen välineitä nuorille: <http://docplayer.fi/1787811-Ymparistonsuojelu-oikeudet-ja-elainten-vaikuttamisen-valineita-nuurille.html>
- Elintarviketurvallisuusvirasto Evira: www.evira.fi.
- Eläinten hyvinvoinnin valvonta -raportti: <https://www.evira.fi/globalassets/tietoa-evirasta/esittely/toiminta/valvonta/2015/elainten-hyvinvoinnin-valvonta-2015.pdf>.

- Eläinten hyvinvointikeskus: elaintieto.fi
- Eläinten hyvinvointikeskus: Eläinten hyvinvointiraportti I, 2012.
- Eläinten hyvinvointikeskus: Eläinten hyvinvointiraportti II, 2016.
- Fallkullan kotieläintila: fallkulla.munstadi.fi.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations: Gone Astray – The Care and Management of the Asian Elephant in Domesticity: <http://www.fao.org/docrep/005/ac774e/ac774e00.HTM>.
- Helsingin yliopiston Koe-eläinkeskus: <http://www.helsinki.fi/kek/>.
- Kennelliitto, SEY ja SELL: www.halpapentu.fi, 2012.
- Kennelliitto: <http://www.kennelliitto.fi/koirat/ala-tue-pentutehtailua>.
- Lappalainen, Elina: Nakki lautasella. Tammi, 2015.
- Lappalainen, Elina: Syötäväksi kasvatetut – Miten ruokasi eli elämänsä. Atena, 2012.
- Lihatie dotusyhdistys ry: www.lihatiedotus.fi.
- Maa- ja metsätalousministeriö: <http://mmm.fi/seura-ja-harrastus-elainten-hyvinvoinnin-neuvottelukunta>.
- Oikeutta eläimille -järjestö: Tarhauskielto-sivusto: www.tarhauskielto.fi.
- Ruokatietoyhdistys ry: www.ruokatieto.fi.
- Suomen Ratsastajainliitto: www.ratsastus.fi.
- Telkänranta, Helena: Millaista on olla eläin? SKS, 2015.
- The Independent: Armed with 10,000 more genes than humans: Scientists hail the intelligence of the octopus: <http://www.independent.co.uk/news/science/>.
- Vegaaniliitto: vegaaniliitto.fi.
- WWF:n kalaopas: www.wwf.fi/kalaopas
- YLE: Kana nimeltä Ross: <http://beta.yle.fi/ross508/>.